Зыцжьыныгъэм и лъабжьэ быдэ

2024 гъэм мазаем (февралым) и 10, щэбэт

• Щэныгъэ

УФ-м и Президент Путин Владимир Урысей щІэныгъэм и махуэм видеоконференц жыпхъэм иту, Президентым и деж Егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ щыІэ советым и зэіущіэ иригъэкіуэкІащ. Абы щытепсэлъыхьащ Урысей Федерацэм щІэныгъэ-технологие зыужьыныгъэмкІэ и стратегием, хэку щІэныгъэр мылъкукІэ зэрыдаІыгъыным, Урысей щІэныгъэ фондым и лэжьы-

Nº15 (24.609)

КЪЭРАЛ УнафэщІым и къэпсэлъэныгъэм къыщыхигъэщащ щІэныгъэ-технологие зыужьыныгъэр къэрал лъапІэныгъэхэм, абы и щхьэхуитыныгъэм хуэунэтlayэ зэрыщытыпхъэр: ар хуэлэжьэн хуейщ экономикэмкіэ, социальнэ псэуныгъэмкіэ, шынагъуэншагъэмкіэ, нэгъуэщІ унэтІыныгъэхэмкІи къэув къалэнхэр нэгъэсауэ зэф Іэхыным.

«Къэралым и зыужьыныгъэр, цІыхухэм я псэукіэм и фіагъым хэгъэхъуэныр мыхьэнэшхуэ зиІэ унэтІыныгъэхэм ящыщщ. А Іуэхухэм дехъулІэн папщІэ дэ ди технологиехэр къызэдгъэпэщыжын, дызыхуэныкъуэ продукцэ псори къыщ Іззыгъэк І производствэр зэтедухуэн хуейщ, зэфІэкІ диІэхэм елъытауэ, дунейпсо рынокым ди увыпІэ зэрыщыдубыдыным теухуа къалэнхэр зыхуэдгъэувыжыпхъэщ», - жиlащ Путин Владимир.

КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек УФ-м Президентым и деж Егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ щыіэ советым и зэіущіэм кърикіуахэм ипкъ иткіэ, и іуэху еплъыкІэр къыщигъэлъэгъуащ интернетым щиїэ социальнэ напэкіуэціхэм: «Къэбэрдей-Балъкъэрым щІэныгъэ и лъэныкъуэкІэ иІэ зэфІэкІыр абы и зыужьыныгъэм и лъабжьэ быдэщ. Ди щІэныгъэлІхэм я зэчийр, я къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр, инновацэ гъэунэхуныгъэхэр, мылъку-техникэ лъабжьэмрэ щІэныгъэпрактикэ технологиехэмрэ зэгъусэу

зыгъакъуэщ, ар ипэкІэ зыгъэкІуатэщ.

УФ-м и Президент Путин Владимир и УнафэкІэ 2022 - 2031 гъэхэр Урысей Федерацэм щагъэуващ ЩІэныгъэмрэ технологиемрэ я илъэсипщІ пІалъэу. ЩІалэгъуалэр щІэныгъэм дегъэхьэхыныр, а унэтіыныгъэр дэіыгъыныр къэрал УнафэщІым игъэува къалэн нэхъыщхьэхэм

А Іуэхум хуэунэтІауэ республикэм щолажьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университету тІу, Кавказ Ишхъэрэм Гъуазджэхэмкіэ къэрал институтыр, ЩіэныъэхэмкІэ урысей академием и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центрыр, Экологиемрэ бгылъэ щІыпІэхэмкІэ институтыр, Бгылъагэ геофизикэ институтыр, АстрономиемкІэ институтым Терсреспубликэм и зыужьыныгъэм зыщІэ- кол щиІэ къудамэр, Ядернэ къэхутэ-

ныгъэхэмкІэ институтым Бахъсэн щиІэ нейтриннэ обсерваторэр, Кавказ Ищхъэрэм Бгылъэхэм, бгы лъапэхэм жыг щыгъэкІынымкІэ и щІэныгъэ-къэхутакІуэ инс-

2020 гъэм ягъэува, щІэныгъэм ехъулІэныгъэхэр щызыІэрызыгъэхьахэм папщІэ КъБР-м и Іэтащхьэм и саугъэтыр хуагъэфэщащ щІэныгъэлІ ныбжьыщІэу

Апхуэдэу ЩІэныгъэмрэ техникэмрэ щызыІэрагъэхьа ехъулІэныгъэм папщІэ КъБР-м и саугъэтыр, сом мелуан зырыз, иратащ республикэм и щІэныгъэлІхэу экологиемкіэ, мэкъумэш хозяйствэмкіэ, технологие зэхуэмыдэхэмкІэ инновацэ къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр зыгъэхьэзы-

КъищынэмыщІауэ, 2023 гъэм респуб-

ликэмрэ Урысей щІэныгъэ фондымрэ зэращІылІа зэгурыІуэныгъэм ипкъ иткІэ, щІэныгъэ къэхутэныгъэхэр езыгъэкІуэкІынухэр даІыгъыу сом мелуани 4,5-рэ хъу грант ягъэуващ.

Тхьэмахуэм щэ къыдокІ • И уасэр зы тумэнщ

Мы унэтІыныгъэмкІэ едгъэкІуэкІ лэжьыгъэхэм адэкІи къыпытщэнущ икІи едгъэфІэкІуэнущ».

Апхуэдэу КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек Урысей щІэныгъэм и махуэмкІэ ІэнатІэм и лэжьакІуэхэм ехъуэхъуащ.

«А махуэшхуэр епхащ ЩІэныгъэхэмкІэ урысей академиер къыщызэрагъэпэща махуэм. Нобэ ар илъэс 300 ирокъу. Академиер ирогушхуэ къэралым и зыужьыныгъэм, къэралыгъуэм и лъэщагъыр гъэбыдэным къыпхуэмылъытэн хэлъхьэныгъэ хуэзыщіа щіэныгъэлі ціэрыіуэ-

ЩІэныгъэ зэгухьэныгъэм увыпІэ хъарзынэхэр щаІыгъщ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІэныгъэлІхэми. Фэ фи зэфіэкіым, къэхутэныгъэхэм я фіыгъэкіэ республикэм социально-экономикэ зыужьыныгъэ и лъэныкъуэкІэ зыхуигъэувыжа къалэнхэр зрегъэхъулІэф.

Сигуми си псэми къабгъэдэкІыу фІыщіэ фхузощі фи Іэзагъэм, къыхэфха щІэныгъэ ІэнатІэм фыхуэпэжу, хьэлэлу а Іуэхум фызэрыпэрытым папщіэ.

Нобэ урысей щІэныгъэлІхэм куэдкІэ елъытащ къэралым технологие и лъэныкъуэкІэ щхьэхуитыныгъэ иІэныр, УФ-м и Президент Путин Владимир ар зэдгъэхъулІэныр зыужьыныгъэм и лъэбакъуэ нэхъыщхьэу къигъэуващ.

Шэч къытесхьэркъым республикэм и щІэныгъэлІхэм мыхьэнэшхуэ зиІэ къалэныр зэфІэхыным хуэфэщэн хэлъхьэныгъэ зэрыхуащІынум.

Си гуапэу сынывохъуэхъу узыншагъэ быдэ, зэlузэпэщыгъэ фиlэну, Къэбэрдей-Балъкъэрым, ди Хэкум яфІ къызыпэкІуэн ехъулІэныгъэщІэхэр зыІэрывгъэхьэну».

ЩІэныгъэхэмкіэ Урысей академиер къызэрыунэхурэ илъэс 300 зэрырикъур Къэбэрдей-Балъкъэрым щіэныгъэхэмкіэ и центрым щагъэлъэпіащ. Іуэхур къызэІуахащ иджырей технологиехэм я гъэлъэгъуэныгъэкіэ. Робот зэмыліэужьыгъуэхэр, гъавэм зэрелэжь Іэмэпсымэхэр, программэ щхьэхуэхэр зыхэщІыхьа компьютерхэр, тхылъхэр - куэд мэхъу хьэщіэхэм ирагъэлъэгъуар.

ЩІЭНЫГЪЭХЭМКІЭ Урысей академием и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центрым и генеральнэ унафэщі Нэгъуей Залымхъан тепсэлъыхьащ иджырей технологиехэр зыхуэдэм, къыщысэбэпыну ІэнатІэм. «Робот-ритейлер», «СитиМульти-Бот.С», нэгъуэщІ робот лІзужьыгъуэхэм я программэм гъэщІэгъуэну хэтхэм тепсэлъы-хьащ ар. Псалъэм папщІэ, «ритейлер» роботыр сату Іуэхум хэліыхьыфынущ. Ар тыкуэнышхуэхэм щіэтыфын хуэдэу теухуащ. Зэхэщіыкі іэрыщіымрэ датчикхэмрэ я фІыгъэкІэ тыкуэн даиехпышпеах пхъэхэм зэхуауэ тригуэшэфынущ, хуей кІуэуэ хъумэ, гъэтІылъыпІэм хьэпшып чэмыр къихьыфынущ. Роботым хуэгъэкъаруунущ цІыхуиплым махуэм ящіэ лэжьы-Хьэщіэхэм щіэщыгъуэ ящыхъуащ компьютеркІэ зэплъа къызыщыбгъэхъу (виртуальный) музейр, археологие къэхутэныгъэхэр, электрон псалъалъэрэ зэдзэкlакlуэрэ хэту. ЩІэныгъэ-Къэбэрдей-Балъкъэр

ЗэфІэкІхэр зыгъэбагъуэ

центрым гуманитар къэхутэныгъэхэмкіэ и институтым къыщыдэкІа тхылъхэри хэтащ выстэвкэм.

Гъэлъэгъуэныгъэ нэужьым зэ-ІущІэ екіуэкіащ. РАН-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центсалъэм, хьэщІэхэм ягу къигъэ- гугъур, зэхэщІыкІ ІэрыщІым и

кІыжащ 1993 гъэм ар къызэрыунэхуар. Тепсэлъыхьащ центрым и тхыдэм, япэ лъэбакъуэ яхуэхъуахэм, генетикэмрэ кибернетикэмрэ елэжьыну хуит щамыщІ зэман зэрыщыlам. Иджы ирагъэкІуэкІ щІэныгъэ къэхутэнырыр зыухуа, абы и щІэныгъэ гъэхэм щытепсэлъыхьым къыхиунафэщі Иуан Пётр къыщып- гъэщащ робототехникэм зэре-

Іэмалхэр къызэрысэбэпыр. Иуаным жиlащ гуманитар къэхутэныгъэхэм хуабжьу

нэшхуэ зэраlэр. КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек и администрацэм и УнафэщІ Къуэдзокъуэ Мухьэмэд къеджащ РАН-р къызэрыунэхурэ илъэс 300 зэрырикъум и щІыхькІэ центрым зы-

къызэрыхуигъазэм:

- Си гум къыбгъэдэкІыу сынывохъуэхъу, Урысейм ЩІэныгъэхэмкіэ академие къызэрыщыунэхүрэ илъэс 300 зэрырикъум теухуауэ. А лъэхъэнэм къриубыдэу академием къикІуащ гъуэгуанэ дахэ,къэралми дунейми щІэныгъэлІ цІэрыІуэхэмкІэ хуэу-псэу. Абыхэм я фІыгъэкІэ ди къэралым и къулеягъэмрэ лъэ-щагъымрэ, дуней псом щиlэ пщlэм хэхъуащ. Академием и лэжьакіуэ гуащіафіэхэм ноби Урысейм ис лъэпкъхэм я къэкіуэнум теухуауэ куэд ящіэ. Абы къегъэлъагъуэ дунейпсо щІэныгъэм хэлъхьэныгъэшхуэ зэрыхуищІыфыр.

РАН-м и къудамэ гуащіафіэщ Ціэныгъэхэмкіэ Къэбэрдей-ШІэныгъэхэмкІэ Балъкъэр центрыр. Дэ долъытэ республикэм и псэукІэмрэ экономикэ зыужьыныгъэмрэ ефіэкІуэн, Іуэхугъуэ зэхуэмыдэхэм бгъэдыхьэкіэ къахуэдгъуэтын, щіэблэм зэфіэкі яізу къыдэкІуэтеин папщіэ абы и щіэныгъэ, технологие хэлъхьэныгъэр зэрыиныр. Си фІэщ мэхъу, РАН-м ЩІэныгъэхэмкІэ и Къэбэрдей-Балъкъэр центрыр республикэмрэ къэралымрэ заужыным иджыри куэд зэрыхилъхьэнур. РАН-р къызэрыунэхуам епхащ къэралым Урысей щІэныгъэм и махуэшхуэ зэрыщагъэувар. Къэбэрдей-Балъкъэрым и щІэныгъэ Іуэхухэм хэлэжьыхь дэтхэнэми сынывохъуэхъу а махуэ лъапІэмкіэ. Узыншагъэрэ ехъуліэныгъэрэ, зэфlэкІрэ хэлъэтрэ Тхьэм къывит!

(КІ эухыр 2-нэ нап.).

«Урысей Федерацэм и Президентыр хэхыным и ІуэхукІэ» Федеральнэ закон №19-ФЗ-уэ 2003 гъэм щІышылэм и 10-м къыдэкlам и 52-нэ Іыхьэм и 13-нэ пунктым ипкъ иткlэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэм игъэбелджылащ кандидат ятхахэм, политикэ партхэм хэхыныгъэхэм япэ къихуэу ціыхухэр я лъэныкъуэ ящіын мурадкіэ жаіэну ягъэхьэзырар телевиденэрэ радиокіэ къэзыт къэрал, щіыпіэ іуэхущіапіэхэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІыналъэм щыІэхэм я каналхэмкІэ къыщатыну махуэхэмрэ сыхьэт бжыгъэхэмрэ щаубзыхуну пхъэидзэр мазаем и 14-м сыхьэти 10-м щ идзэу зэф агъэкіыну. Ар щекіуэкіыну хэщіапіэр: Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 27-нэ унэ.

«Урысей Федерацэм и Президентыр хэхыным и ІуэхукІэ» Федеральнэ закон №19-ФЗ-уэ 2003 гъэм щІышылэм и 10-м къыдэкlам и 53-нэ Іыхьэм и 6-нэ пунктым ипкъ иткlэ къэрал периодикэ печать къыдэкІыгъуэхэм: «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Советская молодежь», «Горянка», «КБР-Медиа» ГКУ-м хыхьэхэм, ягъэбелджылащ кандидат ятхахэм, политикэ партхэм хэхыныгъэхэм ипэ къиусух ціыхухэр я лъэныкъуэ ящіын мурадкіэ жаіэну ягъэхьэзырар пщіэншэу, къйщынэмыщіаўэ, мазаем й 15-м къыдэкІа 19-Ф3-м и 53-нэ Іыхьэм и 3.1 пунктым ипкъ иткІэ пщІэ щІату щытрадзэну махуэр щаубзыхуну пхъэидзэр мазаем и 15-м сыхьэт 11-м щІидзэу щызэфІагъэкІыну мы хэщІа-

пІэм: Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5.

«Урысей Федерацэм и Президентыр хэхыным и ІуэхукІэ» Федеральнэ закон №19-ФЗ-уэ 2003 гъэм щІышылэм и 10-м къыдэкlам и 53-нэ Іыхьэм и 13-нэ пунктым ипкъ иткlэ «Къэбэрдей-Балъкъэр» зыгъэлъагъуэ телевизионнэ каналымрэ «Къэбэрдей-Балъкъэр» радиомрэ, «КБР-Медиа» ГКУ-м хыхьэхэм, ягъэбелджылащ кандидат ятхахэм, политикэ партхэм хэхыныгъэхэм ипэ къихуэу цІыхухэр я лъэныкъуэ ящІын мурадкіэ жаіэну ягъэхьэзырар пщіэ щіату къыщатыну махуэмрэ сыхьэтымрэ щаубзыхуну пхъэидзэр мазаем и 15-м сыхьэт 14-м щІидзэу зэфІагъэкІыну. Ар щекІуэкІыну хэщІапІэр: Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5.

ЗэфІэкІхэр зыгъэбагъуэ

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.).

КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ Егоровэ Татьянэ къыхигъэщащ ди къэралыр нэхъ лъэщ хъун папщ э РАН-м къалэнышхуэ зэригъэзащіэр, щіэныгъэр зи лъабжьэ дэтхэнэ іуэхури зэрыкіу-

- Ди щіэныгъэліхэм яхузэфіокі куэд - нэсащ космосми, къагупсысащ вакцини. Урысейм и къэкlуэнур ди нэгу къытхущІэгъэхьэнукъым, щІэныгъэлІхэм я къэхутэныгъэхэр хэмы-ту. Фигу къэзгъэкІыжынщ 2022 гъэм щегъэжьауэ 2031 гъэ пщІондэ щІэныгъэмрэ технологиехэмрэ я илъэсипщІу ди къэралым и Президент Путин Владимир зэригъэувар. Ди республикэм и щІэныгъэлІ гуащІафІэхэми хэлъхьэныгъэхэр хуащІ Урысейм и къэкІуэнум, - жиlащ Егоровэм. Урысей щІэныгъэм и махуэмкІэ къызэхуэсахэм ехъуэхъуащ, нэхъ пажэхэм Парламентым къыбгъэдэкІ щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр яритащ.

КъБР-м и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ Хъубий Марат ЩІэныгъэ центрым и лэжьакІуэхэм Правительствэм къыбгъэдэкі щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр яритащ. Ар къыщыпсалъэм къыхигъэщащ, РАН-м и УнафэщІымрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэмрэ я зэгурыІуэныгъэкІэ, щІэныгъэлІхэр Іуащхьэмахуэ и щыгум дэкІыныр къызэрызэрагъэпэщар.

Ічашхьэмахуэ дэкіахэм яхэташ нэхъ шіалэічэхэри ныбжь зиІэхэри. Бгы абрагъуэм и щыгум унэсыныр егъэлеяуэ зэрыгугъур къэплъытэмэ, щіэныгъэліхэм къагъэлъэгъуащ абыхэм я къару зэрилъыр, къэхутэныгъэщІэхэм зэрыхуэхьэзырыр, къызэримыкіуэтынур, - жиіащ абы.

ЦІыхухэм я хуитыныгъэхэмкІэ уполномоченнэу КъБР-м щыІэ Зумакулов Борис тепсэлъыхьащ ЩІэныгъэ центрым и лэжьыгъэр зыубла нэхъыжьхэм я зэф эк ым. Абыхэм ирагъэжьауэ щыта къэхутэныгъэхэр зыгъэкІуэтэну нэхъ щ алэ узыншагъэрэ зэфІэкІрэ яІэну ехъуэхъуащ. Зумакуловым къыхигъэщащ я ІуэхущІапІэм къыбгъэдэкІыу Иуан Пётр, Нэгъуей Залымхъан, Улаков Махъты сымэ дыщэ медалхэр зэрыхуагъэфэщар, я КъэпщытакІуэ советым и зэІущІэм ирагъэблагъэу зэрыратыжы-

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий ЩІэныгъэ центрым и лэжьакіуэхэм ехъуэхъуащ дяпэкіи зэфіэкі ин къагъэлъэгъуэну. Абы Иуан Пётр иритащ ДАХ-м къыбгъэдэк ЩІыхь тхылърэ дыщэ дамыгъэрэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и щіэныгъэліхэм щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр хуагъэфэщащ республикэм и министерству хъуам къабгъэдэкІыу, апхуэдэуи федеральнэ щіыхь тхылъхэри.

ЩІэныгъэхэмкІэ Урысей Академием и илъэс 300-р республикэм щагъэлъэпІэнущ илъэсым и кІыхьагъкІэ.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым мазаем и 8-м щекіуэкіащ Кавказ Ищхъэрэм и щіэныгъэлі ныбжьыщІэхэм я проектхэр щагъэлъагъуэ XVIII зэхыхьэр. Ар, зэрыхабзэу, къызэрагъэ-пэщащ Урысей щІэныгъэм и махуэм техуэу.

КАВКАЗ Ищхъэрэ федеральнэ округым ит еджапІэ нэхъыщхьэхэмрэ щІэныгъэ Іуэхущіапіэхэмрэ я щіэныгъэ къэхутэныгъэу 130-м щ игъу мы гъэм КъБКъУ-м и утыкум къыщрахьащ. Абы еплъыну щ алэгъуалэм яхуеблэгъат КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министр Езауэ Анзор, КъБР-м и Парламентым и депутатхэу Емуз Нинэ, Іэпщэ Заур, Безгодькэ Владимир, Токъу Руслан сымэ, щіэныгъэ, егъэджэныгъэ ІуэхущІапІэхэм я унафэщіхэр, Урысей Ипщэм и щІыналъэхэм я ліыкіуэхэр, къэхутэныгъэхэм зи мылъку хэзылъхьэхэр.

Фигу къэдгъэкІыжынщи, гъэлъэгъуэныгъэмкІэ я мурадыр щІэныгъэлІ ныбжьыщІэхэр я лэжьыгъэхэм тегъэгушхуэнырщ, нобэрей зэманым и нэщэнэ технологие лъагэхэр къагъэсэбэпкІэ гъащІэм щыщхьэпэну къэхутэныгъэхэр къызэІуегъэхынырщ, апхуэдэ Іуэхухэм мылъку хэзылъхьэфынухэр къешэлІэнырщ. Гъэлъэгъуэныгъэр КъБКъУ-м и гъусэу къызэрагъэпэщ Урысейм и ЩІэныгъэлІ ныбжыщІэхэм я зэгухьэныгъэм и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ къудамэмрэ КъБР-м и щІэныгъэлІ ныбжьыщІэхэмрэ ІэщІагъэлІхэмрэ я советымрэ.

Адрей илъэсхэми хуэдэу, мы гъэми гъэлъэгъуэныгъэм лэжьыгъэ гъэщІэгъуэн куэд утыку къыщрахьащ, мэкъумэш ІэнатІэм, медицинэм, ухуэныгъэм, промышленностым щІзуз къыщагъэсэбэпыфыну Іэмалхэм теухуауи иджырей технологиемрэ робототехникэмрэ я лъэныкъуэкІэ зыхунэсахэм ехьэ-

Псальэм папщІэ, КъБКъУ-м Декоративно-прикладной гъуазджэмкІэ и факультетым и ещанэ курсым щІэс Пекъу Даянэ Іуэху щхьэпэм йолэжь. Абы щыгъыныжьхэмрэ лей хъуа бзыхьэхуэхэмрэ хыф амыдзэу фэилъхьэгъуэщІэхэр къызэрыхащІыкІыжынум теухуа проект къигупсысащ. Езым щыгъыу игъэлъагъуэ кІэр абы щыщт. «Пасэм хъыджэбзхэм Іэпкълъэпкъ дахэ яІэн папщІэ къагъэсэбэпу щытащ куэншыбэр. Зэрыфщіэщи, апхуэдэхэр ди зэманми къезэгъыу фэилъхьэгъуэ щхьэхуэу къыдагъэкІыж хъуащ. Сэ утыку къисхьа мы куэншыбэр джинс гъуэншэджыжьым къыхэсщІыкІыжауэ аращ, - жери хъыджэбзым и ІэдакъэщІэкІыр дегъэлъагъу. НэгъуэщІу жыпІэмэ, жьы хъуа щыгъыныр хыфІэбдзэ нэхърэ, абы зыгуэр къыпхухэщІыкІыжма къэбгъэсэбэлын хуейуа къызолъытэ, сыту жыпІэмэ ди ду-нейр иджыпсту армырами кІэ-защ КъБР-м и Парламентым рыхубжьэрыхум зэщІищтащ, Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэм-

НыбжьыщІэхэм я къэхутэныгъэхэр

гугъуехьхэри ди мащІэкъым. Емуз Нинэ. «ЩІэныгъэлІ ныб-Гугъуехьхэр къызэднэкІа хъуным хэлъхьэныгъэ гуэр хуэсщІмэ сфіэфіу, елэжьын щіэздзащ мы lyэхум»

КъБКъУ-м Педагогикэмрэ физическэ психологиемкІэ, щІэныгъэмкІэ и институтым и ещанэ курсым щеджэ Темыркъан Марьянэрэ абы и щІэныгъэ унафэщі Цей Фатіимэрэ зэхагъэува «Робототерапие» Іуэхур тещІыхьащ аутизм иІэу къалъхуа сабийр пІейтей. гузэвэх хъуа нэужь, ар зэрыщхьэщах Іэмалым. ГъущІ зэрызэпкъралъ-Іэмэпсымэр зэрызэпкърахымрэ ирагъэпэщэщ щІыкІэурэ сабийхэр зэрытеум абыхэм гу лъатащ, икІи апхуэдэ дерс зыбжанэ ирагъэкіуэкіыну хунэсащ.

Анэдэлъхубзэмрэ лъэпкъ шэнхабзэмрэ шІэблэм яІэщІэху зэрыхъуам иригузавэу, КъБКъУ-м Педагогикэмрэ психологиемкІэ, физическэ щІэныгъэмкІэ и институтымрэ Иджырей зэхэщІыкІымрэ бжыгъэ технологиехэмкІэ институтымрэ зэгъусэу йолэжь зезыгъэужь гуащэхэр, Къэбэрдей-Балъкъэрым ис лъэпкъхэм я псысэхэмрэ нарт эпосымрэ я лъабжьэу компьютер джэгукІэхэр къыдагъэкІыным. Япэ проектым теухуауэ КъБКъУ-м Педагогикэмрэ психологиемкіэ, физическэ щіэныгъэмкіэ и институтым и унафэщІым и къуэдзэ **Багъ Риммэ** къызэрыджи амк і э, гуащ эхэм лъэпкъ фащэхэр ящыгъыу щытынущ, хъыджэбз ціыкіу, щіалэ ціыкіу, апхуэдэуи адэ-анэ, адэшхуэанэшхуэм я теплъэ яІэнущ. Гуащэхэр адыгэбзэкІэ, балъкъэрыбзэкІэ, урысыбзэкІэ къопсалъэу щытынущ. Ауэ зэкІэ проектыр зэрагъэзэщІэну мылъку яІэкъым.

Гъэлъэгъуэныгъэм къыщыхьа къэхутэныгъэхэм укъызытемыувы і энрэ гулъытэ зыхуумыщінрэ зыри яхэттэкъым. Ахэр кънзэрышыхъуам щіыуэпсыр хъумэным ехьэліа кіэ и комитетым и унафэщі

жьыщІэхэм я лэжьыгъэхэр щагъэлъагъуэ мыпхуэдэ Іуэхухэм мызэ-мытізу сыщыіащи, пэжыр жысІэнщи, мыгъэрейр адрейхэм куэдкіэ къащхьэщокі, щІалэгъуалэм зэрызаужьам, нэхъыбэж яхузэфІэкІ зэрыхъуам гу лъыботэ, - жеlэ абы. -IT технологие жыхуэтІэмрэ робот щІынымрэ ехьэліауэ, апхуэдэуи 3D Іэмалыр къагъэсэбэпу цІыхум, унэхэм я теплъэр уи нэгу къызэрыщІагъэхьэну щыкіэм теухуауэ щІэныгъ́элІ ныбжьыщІэхэм нобэ зыІэрагъэхьа зэфІэкІым укъегъзуІзбжь. Гъэлъэгъуэныгъэм гулъытэ ин щигъуэтащ зи узыншагъэм сэкъат и о сабийхэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ зэрадэлажьэ Іэмалхэми. Сигу ирихьахэм ящыщщ ди щІыуэпсым и дахагъэр хъумауэ республикэм и щІыпІэхэм зэрызыщагъэпсэхуну псэуалъэ хьэлэмэтхэр къызэрагупсысыфри. ИкъукІэ проектыщІэ гъэщІэгъуэн куэдым зыщыдгъэгъуэзащ. Гу зэрылъыстамкІэ, абыхэм яхэтщ ипэ илъэсхэми утыку кърахьахэм ящыщ, ауэ иджы я лэжьыгъэм зэрыхагъэхъуар нэрылъагъущ. Сэ сыт щыгъуи си гуапэщ зэфіэкі зиіэ ди щіалэгъуалэр зэзгъэцІыхуну, ахэр зыпэрыт Іуэхум зэрыдихьэхыр си нэкіз зэзгъэлъагъуну. СызэригугъэмкІи, къэкІуэнум абыхэм ехъулІэныгъэфІхэр щІэныгъэм щызэІэрагъэхьэнущ».

Гъэлъэгъуэныгъэм и къэпщытакіуэ гупым лізужьыгъуихлэжьыгъэ нэхъыфІхэр ягъэбелджылащ. Апхуэдэу текІуэныгъэр хуагъэфэщащ: КъБКъУ-м и студент Къалмыкъ Астемыр (абы и проектыр теухуащ мафіэс къыщыхъуа щіыпіэр видеокіэ къызэрахутэм); СКФУ-м и къудамэу Пятигорск институтым щІэсхэу Лазарев Кириллрэ Калиберда Игоррэ (видеокамэрэхэм я лэжьэкіэм зезыгъэужь Іэмалхэр къагупсысащ), КъБКъУ-м щеджэ Шэшэн Лацэ (адыгэбзэр ком-КъБКъУ-м пьютер ІэмалкІэ зэрызэрагъэщІэфыну дерс зэхигъэуващ), КъБКъУ-м и еджакІуэхэу Лыджыдэ Ислъам, Шырыт Астемыр, Къущхьэ Алихъан сымэ (Къэбэрдей-Балъкъэрым и зыгъэпсэхупІэхэм зыщыщыбгъэгъуэзэфыну напэкІуэцІ зэ-халъхьащ), «Профхимия Юг» ООО-м и І́эщіагъэлі Салимов Гариб-оглы Рафаэль (Джэрпэджэж деж къыщыщах натрий монтмориллонитыр къэгъэсэбэпауэ зэрагъэкъабзэ псыхэр къыщІэгъэкІыным и лэжьыгъэр триухуащ). ТекІуахэм ЩІыхь тхылърэ сом мин 35-рэ иратащ.

БАГЪЭТЫР Луизэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

Къалэн нэхъыщхьэхэр яцбзыхц

КъБР-м и Парламентым и Унафэщ І Егоровэ Татьянэ гъатхэ лэжьэгъуэм и япэ зэгущтэр иригъэкІуэкІащ. Зэрыхабзэу, ар Урысей Федерацэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэмрэ я къэрал гимнхэмкіэ къызэіуахащ. Зэіущіэм щіэсащ КъБР-м и Парламентым и ліыкіў - УФ-м и сенатор Ульбашев Мухьэрбийрэ УФ-м Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутат Геккиев Зауррэ.

ЗЭІУЩІЭР къыщызэІуихым, Егоровэ Татьянэ къытеувы ащ гъатхэ лэжьэгъуэм депутатхэм гу лъытэ зыхуащІын хуей Іуэхугъуэ нэхъыщхьэхэм.

КъБР-м и Парламентым мы иджырей и зэхыхьэгъуэм и иужьрей гъатхэ лэжьэгъуэр нобэ къызэІудох. Ар къэтлъытэу, нэхъри зэщІэкъуауэ, жэуаплыныгъэ тхэлъу ди къалэнхэр дгъэзэщІэн хуейуэ къызолъытэ, - жиlащ Егоровэм. - Псом хуэмыдэу Урысей Федерацэм и президент хэхыныгъэхэр тэмэму зэрекІуэкІынум ди нэІэ тетын хуейщ. ЗэрыфщІэщи, ди къэралым дежкІэ иджырей хэхыныгъэхэм мыхьэнэшхуэ яІэнущ, ди къэкІуэнур зыхуэдэнур игъэбелджылыуэ. Абы къыхэкІыу сыхуейт хэхыныгъэхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым сыт и лъэныкъуэкІи законым тету къызэгъэпэщауэ щекІуэкІыну, дэтхэнэ хэхакІуэми и еплъыкІэр фІыуэ егупсысауэ къигъэлъэгъуэну. Апхуэдэуи адэкІэ пытщэн хуейщ дзэ Іуэху хэхам хэт ди щІалэхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ дазэрыдэ эпыкъум. «Хэкум и хъумакІуэхэр» къэрал фондым и къудамэр Къэбэрдей-Балъкъэрми къызэрыщызэlуахам и мызакъуэу, КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек и жэрдэмкіэ, республикэм щыдогъэзащіэ «Ліыхъужьхэм я бынхэр» зыф Іэтща Іуэхури. Депутат къэс унагъуэ щхьэхуэхэм я нэlэ тетщи, адэкlи абы и лъэныкъуэкlэ дылэжьэн хуейщ. Ди лlыхъужьхэм яхуэфащэ гулъытэ егъэгъуэтыпхъэщ. Шэч хэмылъу, дызэлэжьын хуейхэм ящыщщ ди лъэпкъ щэнхабзэмрэ зэхущытыкІэхэмрэ тхъумэнымрэ ди щІалэгъуалэр хэкупсэу къэдгъэхъунымрэ. ЗэрыфщІэщи, Урысейм и Президентым и УнафэкІэ, 2024 гъэр Унагъуэм и илъэсу ягъэуващ. Ди пашэм Іэ щІидзащ бынунагъуэшхуэхэм зэрадэІэпыкъунум теухуа унафэм. Абы ипкъ иткІэ, бынунагъуэшхуэу Урысейм къыщалъытэ сабиищрэ нэхъыбэрэ зиІэхэр. Дэфтэрым къыщыгъэлъэгъуащ къэралыр абыхэм зэрадэlэпыкъуну щlыкlэр. Абы щыгъуэми щІыналъэ къэс хуитщ бынунагъуэшхуэхэм зэрызыщІагъакъуэ Іэмалхэм дыщІагъуну. Мы Іуэхум и лъэныкъуэкІи цІыхухэм я Іуэху еплъыкІэхэр къэтлъытэу, жэрдэм къыхэтлъхьэну сфІэкъабылщ. КъищынэмыщІауэ, гъатхэ лэжьэгъуэм егъэджэныгъэм, узыншагъэр хъумэным, цІыхухэм я псэукіэр зэіузэпэщ щіыным ехьэліауэ къыхэтлъхьэ дэтхэнэ законопроектри и кІэм нэдгъэсын хуейщ, зэхыхьэгъуэщІэм Іуэху ныкъуэщІ къыхуэдмыгъанэу. Фигу къэзгъэкІыжыну сыхуейт депутатхэм я къалэн нэхъыщхьэ дыдэхэм зэращыщыр, хэхакіуэхэм жаіэм едаіуэ къудей мыхъуу, зи гугъу ящі

щынщи, лэжьыгъэ гугъу къытпэщылъщ, икІи дэтхэнэми и къалэныр зэригъэзащІэм теухуауэ щытынущ диІэну ехъулІэныгъэри.

ЗэІущІэм Налшык суд ІуэхущІапІэ №15-м зэзыгъэкіуж хеящі у щыхахащ Безрокъуэ Маринэ. Депутатхэр арэзы техъуащ «КъБР-м юридическэ дэІэпыкъуныгъэр пщІэншэу зэрыщратым теухуауэ» КъБР-м и Законым зэхъуэк ыныгъэхэр хэлъхьэным и Іуэхукіэ, «КъБР-м туризмэм зыщегъэужьыным ехьэліауэ» КъБР-м и Законым зэхъуэкіыныгъэхэр хэлъхьэным и ІуэхукІэ» «КъБР-м физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ ехьэлІа Іуэхухэр къыщызэгъэпэщыным теухуауэ» КъБР-м и Законым и Іыхьэ 6, 9-хэм зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэным и ІуэхукІэ» КъБР-м и законхэм я проектхэм.

Ульбашев Мухьэрбий зэlущіэм къыщызэщіикъуэжащ 2023 гъэм и бжыхьэ лэжьэгъуэм зэфГагъэкІа Іуэхухэр. Сенаторым зэрыжиГамкІэ, къалэн нэхъыщхьэу ягъэзэщ ахэм ящыщщ Украинэм щекІуэкІ дзэ Іуэху хэхам хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрызыщІагъакъуэ ІэмалыщІэхэр яубзыхуу къызэращтэжар. Псалъэм папщІэ, ахэр пенсэ ахъшэкІэ къызэгъэпэщыныр, егъэджэныгъэмрэ социальнэ дэlэпыкъуныгъэмрэ ехьэлlауэ хуэгъэкІуатэ щыІэхэр нэхъыбэ яхуэщІыныр зрагъэхъуліащ. Дзэ Іуэху хэхам хэтхэм Іэмал яіэщ еджапіэ нэхъыщхьэхэм квотэ щхьэхуэхэмкіэ щіэтіысхьэну, я бынхэр чэзум хэмыту школхэмрэ сабий гъэсапіэхэмрэ къащтэну. 2024 гъэм и кіэ пщіондэ СВО-м хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ ятелъ кредит щІыхуэр щамыт я піалъэм хущіагъуащ. Ульбашевым къыхигъэщащ КъухьэпІэ къэралхэр Урысейм зэран къыхуэхъуну иужь щит зэман мытыншым хэту 2024 гъэм и бюджетыр зэхагъэувэн хуей зэрыхъуар, ауэ гугъуехьхэм емылъытауэ, республикэм и бюджетыр зыхуэдэ хъуам арэзы укъызэрищІыр. Апхуэдэу бюджетым къыдыщІагъум процент 12-кІэ хагъэхъуащ, икІи сом мелард 20-рэ мелуан 200-м щІигъу ар хъуну къабжащ. Сенаторым жиlащ, лъэпкъ lyэхухэм хыхьэу, 2023 гъэм республикэм щІыналъэ проект 45-рэ зэрыщагъэзэщІар, псоми зэхэту сом мелард 12 я уасэу.

Ульбашев Мухьэрбий фІыщІэ псалъэхэр яхужиlащ КъБР-м и Іэтащхьэм, КъБР-м и Парламентым и УнафэщІым, республикэ унафэщІхэм, адэкІи жыджэру зэдэлэжьэну зэригуапэри дыщ игъуащ.

Зэlущіэм хэтахэр едэlуащ УФ-м Юстицэмкіэ и министерствэм и управленэу Къэбэрдей-Балъкъэрым щыіэм 2023 гъэм зэфіигъэкіами.

Унагъуэхэм щызекІуэ хабзэхэр Урысей Федерацэм нэхъ быдэ щыщІыным теухуауэ къэралым иригъэкІуэкІ лэжьыгъэм теухуауэ зэІущІэм и Іуэху еплъыкІэ къыщигъэлъэгъуащ «Родина» урысейпсо политикэ партым и щІыналъэ къудамэм и унафэщІ, сымаджэ хьэлъэхэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ защІэгъэкъуэнымкІэ «Милосердие 07» ІуэхущІапіэм и унафэщі Кузьминов Олег.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

дзаш.

КъБР-м и Правительствэм

Уней мылъкум хуагъакіуэ

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий иригъэкІуэкІащ Іуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр щызэпкъраха зи чэзу зэіущіэ.

КъБР-м щІы, мылъку зэхущытыкІэхэмкІэ и министр Тэхъу Аслъэн игъэбелджылащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал мылъкум щыщ уней щІынымкІэ 2023 гъэм къагъэлъэгъуа бжыгъэхэр. Программэм къыщыхьащ 2023 гъэм республикэм и къэрал мылъкум щыщ акцэ пакетитху, бгъэlэпхъуэ мыхъу объект 44-рэ уней щІын хуейуэ.

Къэрал мылъкур уней щІыным къыхэкІащ сом мелуан 339-рэ. Абы щыщу акцэхэм - сом мелуан 220-рэ, нэгъуэщТ мылъкуу ящам - сом мелуани 119-рэ. 2023 гъэм уней ящащ акцэ пакетиті, бгъэіэпхъуэ хъу объектиті, транспорт 16.

Мылъкур уней щІыным 2023 гъэм къыпэкІуащ сом мелуан 293-рэ. Республикэм и бюджетым абы къыпэкІуэу къыхэхъуэн хуеяр процент 86,4-кІэ гъэзэщІа хъуащ, - жиІащ ми-

ЗэхъуэкІыныгъэ халъхьащ республикэм и къэрал мылъкур уней щІынымкІэ 2024 гъэм хуэзэр хуэгъэфэщауэ зэрагъэбелджылам. Тэхъу Аслъэн къыхигъэщащ, КъБР-м и Правительствэм къыхилъхьа проектым тету, мылъкур уней щІынымкІэ программэм иджыри акцэ пакетиті, бгъэіэпхъуэ мыхъу объект 43-рэ къызэрыхэхъуэр. ЗэхъуэкІыныгъэхэр къэплъытэмэ, къэрал мылъкур уней щІыным хуэгъэфэщауэ къыпэкІуэнущ сом мелуан 228-рэ.

ЗэІущІэм къыщащтащ Налшык къалэ и муниципальнэ мылъкум хиубыдэ, зыри зыщымыпсэу, метр зэбгъузэнатІэ 548-рэ хъу унэр республикэм и къэрал мылъкум хэгъэхьэнымкІэ проектыр. Ар игъэбелджылащ Тэхъу Аслъэн. Мылъкур и нэІэ шІэтынущ КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкІэ и министерствэм и республикэ сабий центрым.

Республикэм и мылъку гъэтІылъам щыщ КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министерствэм иратынущ.

2024 гъэм сом мелуани 8,17-рэ текІуэдэнущ Кичмалкэ къуажэм администрацэм и унэщіэ щаухуэным, - къигъэнэіуащ КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и министр Бэрбэч Алим.

Правительствэм и УнафэщІым зэІущІэм хэтхэм ягу къигъэкІыжащ къуажэм дэта администрацэр иджыблагъэ мафІэм зэрисар, абы и піэм нэгъуэщі кърагъэувэжын щхьэкіэ республикэм и мылъку гъэтІылъам зэрыхэІэбэр.

Зэіущіэм къыщащтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым фошыгъу узым щыпэщІэтынымкІэ щІыналъэ программэр. Абы теухуауэ къэпсэлъащ КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкІэ и министр Къалэбатэ Рустам. ЗэхъуэкІыныгъэхэр сэбэп хъунущ а узыфэр зыпкърытхэм медицинэ Іуэхутхьэбзэр нэгъэсауэ ягъуэты-

КъБР-м лэжьыгъэмрэ цІыхухэм псэуныгъэкІэ защІэгъэкъуэнымкіэ и министр Асанов Алим зэіущіэм щигъэбелджылащ республикэм и цІыхухэм ядэІэпыкъуным теухуа

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Мы махуэхэм

Мазаем и 10, щэбэт

- ♦УФ-м щагъэлъапіэ Дипломат Іэнатіэм и лэжьакіуэм и махуэр
- ♦1883 гъэм къалъхуащ Кавказ Ищхъэрэ совет республикэм и гъэзэщ ак уэ комитет нэхъыщхьэм и унафэщІу щыта Куэцэ
- **♦ 1890 гъэм** къалъхуащ узэщ laк lyэ, «Адыгэ псалъэ» газетым и редактору щыта, «Адыгэбзэ» тхылъыр зэхэзылъхьа **Хъуран**
- Батий. ♦1917 гъэм къалъхуащ УФ-м и цІыхубэ артист Сонэ Мухьэрбий.
- **♦ 1928 гъэм** къалъхуащ УФ-м щІыхь зиІэ и агроном Мысрокъуэ Беслъэн. **♦1940 гъэм** къалъхуащ тхакІуэ, публи-
- цист, критик, УФ-м щэнхабзэмкіэ щіыхь зиІэ и лэжьакІуэ КхъуэІуфэ Хьэчим.
- ◆1942 гъэм къалъхуащ техникэ щІэныгъэхэмкіэ доктор, КъБКъУ-м и профес-

- сор, ЩІДАА-м и академик Дэхъу Му- лэжьакіуэ Щоджэн Риммэ. хьэмэд.
- ♦ 1945 гъэм къалъхуащ жылагъуэ лэжьакіуэ, хьэрычэтыщіэ, псапащіэ Едыдж Нихьаи.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык уэфІу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 16 - 18, жэщым градуси 6 - 8 щыхъунущ.

Мазаем и 11, тхьэмахуэ

- **♦**Сымаджэм и дунейпсо махуэщ
- **♦ЩІ**эныгъэм хэт бзылъхугъэхэм я дунейпсо махуэщ
- **♦1946 гъэм** къалъхуащ жылагъуэ лэжьакІуэ, философие щІэныгъэхэмкІэ доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩІДАА-м и академик, КъБР-м щІэныгъэхэмкІэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Унэж Кашиф.
- **♦1952 гъэм** къалъхуащ жылагъуэ лэжьакіуэ, КъБР-м ціыхухэм социальнэу къащхьэщыжынымкІэ щІыхь зиІэ

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкІэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 15 - 17, жэщым градуси 6 щыхъунущ.

Мазаем и 12, блыщхьэ

- **♦ЩІэныгъэмрэ гуманизмэмрэ я ду**нейпсо махуэщ
- ◆1929 гъэм Налшык щІыпІэ мыхьэнэ зиІэ
- курорт хъуащ. **♦1957 гъэм** Кавказ Ищхъэрэм щыяпэу Налшык телевиденэм лэжьэн щыщІи-
- **♦1884 гъэм** къалъхуащ Тыркум щыпсэуа адыгэ тхакІуэ, дунейпсо литературэм и классикыу къалъытэ **Хьэткъуэ**

Умар (Омер Сейфеддин).

- ◆1944 гъэм къалъхуащ усакІуэ, КъБР-м и къэрал саугъэтым и лауреат Къэшэж
- ♦1948 гъэм къалъхуащ уэрэджыlакlуэ цlэрыlуэ, КъБР-м, КъШР-м я цlыхубэ артист Мэремыкъуэ Хъусен.
- ♦1958 гъэм къалъхуащ тхыдэ щІэныгъэхэмкІэ доктор, УФ-м профессиональнэ щІэныгъэмкІэ и ІэнатІэм щІыхь зиІэ и лэжьакіуэ **Текіуий Мадинэ**.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкІэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 14 - 16, жэщым градуси 7 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэщ**.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Мыщэм зыщихъумэурэ мащэм ихуащ.

AALIS MCAALS

Умар и вагъцэр я гъцэгугъэлъагъцэщ

• Фэеплъ

Пасэрей философ ціэрыіуэ Цицерон зэрыжи ауэ, дунейм ехыжахэр иджыри псэущ, ахэр зыцІыхуу щытахэм ягу илъыхукіэ, іуэху зехьэкі у ябгъэдэлъамрэ гупсысэу я амрэ зыгуэр тепсэлъыхьыхукіэ. Аращ ипэжыпіэкіэ зэры-щытри: фэеплъыр мыкіуэдыж іуэхугъуэщ, блэк амрэ иджырей зэманымрэ зэпищіэрэ къэкіуэнуми хуэгъэпсауэ. ЛІэныгъэмрэ гъащІэмрэ зэзыпхыу щы-Іэри аращ. Апхуэдэ фэеплъ нэху дунейм къытезынахэм ящыщщ УФ-м и еджапіэ нэхъыщхьэ Іэнатіэм щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, КъБР-м щіэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, техникэ щіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор Батыр Умар Данял и къуэр (1954 - 2017). Бэрбэч Хьэтіутіэ и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыщ а еджагъэшхуэр псэужамэ, мы мазэм илъэс 70 ирикъунут...

БАТЫР УМАР Бахъсэн щІыналъэм хыхьэ Псыхъурей къуажэм 1954 гъэм и мазаем къыщалъхуащ. Жылэм дэт курыт школыр ехъулІэныгъэкІэ къэзыуха щІалэщІэм еджэным щыпищащ Налшык дэт политехникэ техникумым. А илъэсхэм Умар нэхъри дихьэхауэ щытащ техникэ зэмылІэужьыгъуэхэм я зэпкърылъыкІэм, абыхэм ехьэлІа технологие пэрытхэм. Еджэныр фІы дыдэу къезыхьэліа Батырыр техникум нэужьым советыдзэм ираджащ, къэралым къулыкъу хуищІэну. ЩІыхь зыпылъ а къалэныр екјуу, къызыхуэтыншэу, фІыщІэрэ щытхъурэ пылъу игъэзэщІащ адыгэ щіалэм икіи щалъхуа щіыналъэм къигъэзэжащ.

ЩІэныгъэм хуэнэхъуеиншэ Батыр Умар абдеж мурад ищіащ бгъэдэлъ зэфіэкіым адэкІи хигъэхъуэну. А хъуэпсапІэр и гъуэгугъэлъагъуэу ар лъэпощхьэпоуншэу щІэтІысхьащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и инженер-техникэ факультетым. Студент илъэсхэр купщІафізу, хьэлэмэту, щызу ирихьэкіащ Умар. Зэрихабзэу, ар гупым къыхэжаныкІхэм ящыщт, зэныбжьэгъухэм я пашэт, я гупсэт. Еджэнми университетым щекІуэкІ жылагъуэ лэжьыгъэхэми хуэщхьэхыртэкъым ар. Псы хуэлІа къэкІыгъэм псыІагъэр зэрызыщІишэм хуэдэу, щІалэщІэм ерыщу хигъахъуэрт бгъэдэлъ зэфlэкіхэм, и гупсысэхэм зригъэубгъурт, щІэныгъэщІэхэм хуэпабгъэрт, къэхутэныгъэщІэхэм дахьэхырт. Батырыр хущІэкъурт къыхиха инженер, техник ІэщІагъэм и щэху псори къызэрызэІуихыным.

Совет лъэхъэнэм зэтраублауэ щыта егъэджэныгъэм Іуэхугъуэф і куэд хэлъащ. Абыхэм ящыщт къэралым хыхьэ щІыналъэхэм щылажьэ университетхэм фІыхэм я фІыжу щеджэ студентхэм гулъытэ лъагэ ягъуэту зэрыщытар. Къапщтэмэ, абыхэм Іэмал къахукъуэкІырт Москварэ Ленинградрэ (иджы Санкт-Петербург), нэгъуэщІ къалэшхуэхэми дэт къэрал университетхэм, институтхэм еджэным щыпащэну. Апхуэдэ ІэмалыфІ зиІа зи щІалэгъуэхэм яхэхуат Батыр Умари. КъБКъУ-м и студент нэхъыфіхэм, фіы дыдэу еджэхэм ящыщ Умар ещанэ курсыр къиуха нэужь, еджэным щыпищащ Москва къэрал технологие университетым (МКъТУ «Станкин») (абы щыгъуэ Лъэрыгухэм (станокхэм) ирахьэлІэ пкъыгъуэхэмкІэ Москва къэрал институтым). А еджапІэ нэхъыщхьэ цІэилъэсхэри, хуэдэу, купщіафізу, іуэхугъуэ хьэлэмэтхэмкіэ гъэнщіауэ ирихьэкіащ Батырым. Абы и чэнджэщэгъут, унэтіакіуэт икіи гъуазэт «Станкин»-м шылажьэ еджагъэшхуэхэу, Лениным и щІыхькІэ ягъэувауэ щыта къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэщахэу Балакшин Борис, Соломенцев Юрий, Тимирязев Владимир сымэ, нэгъуэщІ щІэныгъэлІхэр.

А псоми гу лъамытэу къэнакъым институтым и унафэщІхэм. Диплом «плъыжьыр» и Іэрылъхьэу къэралым и щыхьэмехІфисткен сахшисткен сільждэ тед мис ящыщ зыр 1980 гъэм къэзыуха Батыр Умар а и унэтіакіуэхэм я чэнджэщкіэ щіэтІысхьауэ щытащ институтым и аспирантурэм. Студент илъэсхэм къиугъуея щІэныгъэхэр, иригъэкІуэкІа къэхутэныгъэхэм къарикІуахэр Умар щызэхуихьэсыжауэ щытащ и кандидат диссертацэ купщІафІэм. А лэжьыгъэр хъарзынэу пхигъэкІри, «техникэ щІэныгъэхэмкІэ кандидат» цІэри къыфІащауэ щытащ Батырым. Апхуэдэ ехъулІэныгъэ лъагэхэр зыІэригъэхьарэ

мурадыщІэхэмрэ жэрдэмыщІэхэмрэ и куэду щІэныгъэлІым къигъэзэжауэ щытащ щалъхуа щІыналъэм. Куэд дэмыкІыу ар ирагъэблэгъащ КъБКъУ-м.

Лъэпкъ Іущыгъэми зэрыщыжы ауэ, «жыгым къыпыкІэр и уасэщ, цІыхум и уасэр и ІуэхущІафэрщ». Университетым и инженер-техникэ факультетым егъэджакіуэу, студент щіалэгъуалэм я унэтіакіуэу лэжьэн щыщІэзыдза щІэныгъэлІым бгъэдэлъ Іуэху зехьэкІэ пэрытым, хэлъ жыджэрагъымрэ и пщэрылъ къалэнхэр гъэзэшІэнымкІэ зыхишІэ жэуаплыныгъэ лъагэмрэ зэман кІэщІым къриубыдэу пщІэрэ щІыхьрэ къыхуахьащ Батырым. А пъэхъэнэм КъБКъУ-м и ректору щыта Лъостэн Владимир 1989 гъэм къыдигъэкІа унафэм ипкъ иткІэ Батыр Умар ягъзувауз щытащ инженер-техникэ факультетым и декану. «ФІагъымкІэ управленэ» кафедрэр факультетым иужькІэ къыщызэІуаха нэужь, ар апхуэдэуи щытащ а ІэнатІэми и пашэу. Жэуаплыныгъэ лъагэ зыпылъ къалэн-

хэр къызыхуэтыншэу зэдихьу илъэс 26-кІэ

а ІэнатІэм пэрытащ Батыр Умар. ЖыпІэнурамэ, а лъэхъэнэм къриубыдэу зэхъуэкІыныгъэфІхэр щекІуэкІащ, зыужьыныгъэ инхэри игъуэтауэ щытащ ди университетым и инженер-техникэ факультетым. къыщызэТуахауэ щытащ щІагъэщІэхэм щыхурагъаджэ ІэнатІэхэр. Абыхэм ящыщт «Машинэхэмрэ ерыскъыпкъызэралэжь Іэмэпсымэхэмрэ», «Фlагъымкlэ управленэ», «Мехатроникхэмрэ робототехникэхэмрэ», «Ерыскъыпхъэхэм я технологиер», нэгъуэщІхэри. Батырым къыхилъхьэ жэрдэмхэр я тегъэщ апіэу хэпщіыкіыу заужьащ факультетым и мылъку-техникэ лъабжьэм, егъэджэныгъэ-методикэ Іэмалхэм, программно-хъыбарегъащІэ унэтІыныгъэхэм. А псори сэбэпышхуэ хъурт егъэджэныгъэр лІэшІыгъуэщІэм ирихьэлІэу зытеувауэ щыта мардэщіэм къыщыгъэлъэгъуахэр къызыхуэтыншэу гъэзэщІэнымкІэ. ЕхъулІэныгъэ яІзу студентхэм щІзныгъэфІ щызрагъэгъуэтырт факультетым и бакалавриатым, магистратурэм, аспирантурэм, Абыхэм щагъэхьэзыр ІэщІагъэлІхэр лъэпкъ экономикэр а лъэхъэнэм зыхуей-зыхуэныкъуэ защІэхэт. А зэманым Батырым и Іуэхущафэхэр зи нэгу щэкахэм зэрыжаэжымкіэ, абы КъБКъУ-м япэу къыщызэригъэпэщауэ щытащ диплом лэжьыгъэхэр Интернетым и онлайн мардэм иту щыпхагъэкІ совет. Абы и фІыгъэ куэд хэлъщ еджапіэм техникэ-хъыбарегъащіэ зэфіэкІышхуэ мы зэманым зэрыбгъэдэлъми.

А псоми къадэкІуэу щІэныгъэлІ щыпкъэм иригъэкlуэкlырт къэхутэныгъэ лэжьыгъэшхүэхэр. Абыхэм къарикІуахэр щызэхуэхьэса и доктор диссертацэр абы утыку ирихьащ 2001 гъэм. Москва дэт къэрал технологие университетым щытхъу пылъу ар щыпхигъэкІри, «техникэ щІэныгъэмкІэ доктор» цІэри къыфІащащ. Батырым и лэжьыгъэщІэр теухуат машинэхэр щызэпкъралъхьэкІэ ирахьэлІэ пкъыгъуэхэм я фІагъым зэрыхагъахъуэ щІыкІэхэм. А къэхутэныгъэм щІэупщІэшхуэ щи ауэ шыташ ш Іэныгъэ дунейм. Абы къыщыгъэлъэгъуа Іуэхугъуэхэр ноби къыщагъэсэбэп машинэхэр щащі Іэнатіэхэм. Инженерием, техникэмрэ технологие пэрытхэмрэ ятеухуа щІэныгъэ лэжьыгъэу 100-м щІигъу къыпыкІащ щІэныгъэлІ Іэзэм и къалэмыпэм. Абыхэм я мыхьэнэр ноби кіуэдыркъым.

Лэжьыгъэм и къызэгъэпэщакІуэ ахъыр-

зэманым гулъытэшхуэ хуищ ырт щ эныгъэ центр зэмылІэужьыгъуэхэр факультетым къыщызэІухынми. Батыр Умар гъуэгу зрита апхуэдэ ІэнатІэхэм ящыщщ «Мехатроникэмрэ робототехникэмрэ», «Ухуэныгъэм и экспертизэр, гъзунэхуныгъэр, сертификацэр» фІэщыгъэхэр зиІэ щІэныгъэегъэджэныгъэ центрхэр, «КъБКъУ-м щІы хъейм къимыгъэт асхъэ ухуэныгъэхэмрэ ухуэныгъэ технологиемкіэ и щіэныгъэкъэхутакІуэ институтыр», «КъБКъУ-м конструктор-технологие информатикэмкІэ и центрыр», нэгъуэщІхэри. Лъэпкъ экономикэмкіэ мыхьэнэшхуэ зиіэ а унэтіыныгъэхэмкіэ зэчэнджэщын, я Іуэху еплъыкіэхэмрэ мурадхэмрэ къаіуэтэн мурадкіэ Батырым университетым мызэ-мыт/эу къыщызэригъэпэщащ щІэныгъэ зэхүэсышхуэхэр, конференцхэр, симпозиумхэр. Апхуэдэхэщ 2003 гъэм къыщыщ Іэдзауэ тхуэнейрэ зэхаша «XXI лІэщІыгъуэм и щІэныгъэр, техникэмрэ технологиемрэ» Урысейпсо щІэныгъэ-техникэ конференцхэр, «Фlагъым и пщалъэхэр. ХъыбарегъащІэ технологиещІэхэр» Урысейпсо щІэныгъэ-техникэ зэхуэсышхуэр. 2016 гъэм апхуэдэ зэхыхьэм дунейпсо мардэ игъуэтауэ щытащ. Абыхэм кърагъэблагъэрт хамэ къэралхэм цІэрыІуагъ щызиІэ еджагъэшхуэхэр, щІэныгъэлІ Іэзэхэр, къэхутакІуэ емызэшхэр.

Батыр Умар и зэфІэкІ лъагэмрэ щІэныгъэ куумрэ къахьа ехъулІэныгъэфІхэм халъытэ Урысей Ипщэм щыяпэу абы КъБКъУ-м 2010 гъэм къыщызэригъэлэщауэ щыта «Машинэухуэ ІэнатІэм къыщагъэсэбэп технологие лъагэхэр» щІэныгъэегъэджэныгъэ центрыр. Батырым и ныбжьэгъуфІу щыта, РАН-м Конструктор-технологие информатикэмкІэ и институтым и профессор Шептунов Сергей зэрыжи амкІэ, центрыр къызэІухыным епха гупсысэхэр Умар и гум илът лІэщІыгъуэ блэкІам и 90 гъэ гугъухэм щыгъуи. Къэралыр зэрыта щытыкІэ къызэрымыкІуэм и зэранкіэ гувами, апхуэдэ лабораторэ щхьэхуэр къызэјуихыфауэ щытащ Батырым - Іэмал зэригъуэту, и хъуэпсапІэр нахуапІэ ищІащ, махуэл димыгъэкІыу. А центрыр ещхьщ машинэ щащІ завод цІыкІум, зыхуей-зыхуэфІ псомкіи зэщі эузэдауэ. Абы и і эщіагъэліхэм зэрыжаіэмкіэ, апхуэдэ Іэнатіэ Урысей Федерацэм щылажьэ еджапІэ нэхъыщхьэхэм ящыщу зиІэр зыбжанэщ. Абы лэжьыгъэр къызыхуэтыншэу щызэте-

ублащ, машинэухуэ ІэнатІэм ехьэлІа къэхутэныгъэхэри гъэунэхуныгъэхэри щызэфІах, 3D-сканер, 3D-принтер, компьютер лъэщхэр, бжыгъэр зи лъабжьэ технологие пэрытхэри я Іэдэжу. Центрым студентхэр щрагъаджэ къудейкъым, атІэ инженер ІэщІагъэхэм зи лэжьыгъэр епхахэм я щІэныгъэм, зэфІэкІым щахагъахъуэ. Нобэ а центрым хуэфащэ дыдэу зэрехьэ къызэзыгъэпэща щіэныгъэлі щыпкъэ Батыр Умар и цІэр.

Апхуэдэу, игури и псэри зыпэрыт ІэнатІэм, ар егъэфІэкІуэным етауэ, и къалэнхэр къызыхуэтыншэрэ щытхъу пылъу зэфІихыу, лъэпкъ щІэныгъэм зегъэужьыным хьэлэлу куэдрэ хуэлэжьащ Батыр Умар Даниял и къуэр. ІэщІагъэлІ цІэрыІуэм и лэжьыгъэшхуэр гулъытэншэ хъуакъым. Къыфіаща ціэ лъапіэхэм къадэкіуэу, Батырым куэдрэ къыхуагъэфэщащ щытхъу, фІыщІэ тхылъхэр, къэрал дамыгъэхэр. Абыхэм ящыщщ ди щІыналъэм и дамыгъэ нэхъ лъапіэ дыдэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр, КъБР-м и Парламентым, республикэм и Правительствэм, УхуэныгъэмкІэ и министерствэм, КъБКъУ-м и унафэщІхэм, нэгъуэщі Іэнатіэхэми къабгъэдэкіа щіыхь, щытхъу, фІыщІэ тхылъхэр. Зыпэрыт ІэнатІэми жылагъуэми пщІэшхуэ щызиІа адыгэлІ нэсыр лъэпкъ хабзэрэ нэмысрэ зыхэлът, зэхэщІыкІ куу зыбгъэдэлът, зи псалъэм тебгъуэтэж ціыхут. Илъэс 26-кіэ ар зи пашэу щыта инженер-техникэ факультетым и лэжьакІуэхэр, студентхэмрэ аспирантхэмрэ абы иІыгъащ, игъэпсэуащ зы унагъуэшхуэм хуэдэу, зэгурыІуэрэ зэдэlуэжу, щlэныгъэ, егъэджэныгъэ лэжьыгъэфlхэр зэфlахыу, къэхутэныгъэ къызэрымыкіуэхэр ирагъэкіуэкіыу, зэманым, лъэхъэнэщІэм къигъэув мардэхэм пэлъэщу.

И Іуэху зехьэкіэ екіум хуэкіуэ унагъуэ дахи и щІыбагъ къыдэтащ Батырым. Езыр зыхапІыкІа адыгэ унагъуэм илъа лъапІэныгъэхэр ягъэнэхъапэу, и щхьэгъусэ Маритэрэ абырэ зэдапіащ, лъэпкъ гъэсэныгъэфІ иратащ, щІэныгъэрэ ІэщІагъэрэ ирагъэгъуэтащ я быниплІым. Быным я нэхъыжь Марьянэ и ІэщІагъэкІэ дохутырщ. Абы къыкІэлъыкІуэхэу Мадинэрэ Фатіимэрэ, экономист іэщіагъэр зрагъэгъуэтащ. Ахэр псори унагъуэщ, щІэблэ узыншэкІэ нэхъыжьхэми къахуэупсащ. Мухьэмэд къиухащ Москва дэт Экономикэ школ нэхъыщхьэр икІи абы щолажьэ, аспирантурэм щоджэ.

И мурад псоми хунэмысу, бынымрэ абыхэм къащІэхъуахэмрэ гу ящимыхуауэ 2017 гъэм дунейм ехыжащ Батыр Умар. ЩІэныгъэлі щыпкъэм, къэхутакіуэ емызэшым, ныбжьэгъуфІым, щхьэгъусэ пэжым, адэ гуапэм, адэшхуэ ІэфІым и фэеплъыр нобэ сакъыу яхъумэ къыдэлэжьахэм, иригъэджа студентхэм, зыцІыхуу щытахэм ящыщ куэдым, благъэхэмрэ Іыхьлыхэмрэ. Умар и вагъуэр я гъуэгугъэлъагъуэщ абы къыщІэна унагъуэм исхэм, бынхэмрэ къуэрылъху-пхъурылъхухэмрэ.

Аращ. Фэеплъыр мыкlуэдыжщ, ар зейм бгъэдэлъа гупсысэхэр, ІуэхущІафэхэр, Іэужьыр зыгуэрым и гу лъащІэм щихъумэхукіэ. Дэ тщыщ дэтхэнэми щапхъэ тхуэхъу хъуну гъащіэ купщіафіэщ дызытепсэлъыхьар. Батыр Умар Данял и къуэм и ахърэтыр нэху хъуауэ, и лъэужьыр куэдрэ хэмыгъуэщэну дыхуолъаlуэ дэри. ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал саугъэтым и лауреат Къэшэж Иннэ къызэралъхурэ илъэс 80 ирокъу

Къармэхьэблэ-Москва - усэ къуэпскІэ

Мазаем и 12-м илъэс 80 ирокъу Къэбэрдей-Балъкъэр АССР-м и къэрал саугъэтым и лауреат, зи усэхэр ди бзэгупэм пылъ, зи псалъэхэр макъамэу жыжьэ нэlуса Къэшэж Иннэ къызэралъхурэ.

къэшэж Иннэ щыщІиупскіащ лъахэр, адэжь лъапсэр, лъэпкъыр. Къэбэрдей-Балъкъэрым, Кавказым, Налшык, Іуащхьэмахуэ, Къармэхьэблэ хуиуса сатыр къабзэхэм гур къыщІаІэтэ, ягъэпІейтей, гукъэкІыжым ухадзэ. И лъынтхуэу хъуамкІэ къызыхэкІа лъэпкъым зэрыпыщІам щыхьэт дахэ тохъуэ зэм щабэ, зэм ліыгъэкіэ псыхьа, зэми ди нэхъыжьхэм яla щыІэкІэ-псэукІэм ухуэзыгъэпабгъэ усэхэр. Ар бгы абрагъуэхэм я усакІуэт

- и гур зэlухати, усыгъэм иригъэщl лъагъуэмкlэ абы я щыгум нэсырт. Сатырхэм драшажьэри, дэри дытоувэ а щыгум, добауэ усэкlэ. Усэхэм дыкъеджэурэ ди нэгум къыщlоувэ Налшык и уэрамхэри, дыдохьэ Балъкъ псыхъуэми. Итlанэ, усакlуэм и адэм, и анэм, и ныбжьэгъухэм даlуощlэ. Адыгэ щэнхабзэм и дахагъэр, адыгэ унэм щызэрахьэ хьэщlагъэр, адыгэ къафэм и уардагъыр долъагъу. Псалъэм и къару щабэкlэ ди пащхьэм щегъэджэрэз лъахэр. Макъамэм хэту егъэджэрэз! А лъахэм къыполъэль адыгэлlым и псалъэ пэжи, бзылъхугъэм и гу махагъи, уеблэмэ лэкъум хуабэм и мэ lэфlи къыхех. Къэшэж Иннэ и усыгъэм псэр епсыхь дунеяплъэ ирешажьэри, гупсысэкlэ къырешэлlэж. Усэхэм зэфlагъэувэ езы усакlуэм и шыфэлlыфэр.

Пасэу тхэн щіззыдза бзылъхугъэм и япэ усэхэри гурыхьт, дунейм ціэрыіуэ щыхъуа усакіуэ нэхъыжьхэми абы гу лъатат. И япэ усэ тхылъыр Налшык къыщыщыдигъэкіам ар илъэс 18 хъууэ арат. Къэшэж Иннэ и щіэджыкіакіуэхэр къыдихьэхат гум къыіэпыкі гупсысэ бзыгъэхэмкіэ. Езыри утыку къихьэрти, къеджэрт и сатыр нэхъыфіхэм. Ар ціыхухэм я гум ираубыдэрт, гукіэ къеджэрт. А зэманым Москва щіэх-щіэхыурэ къыщызэрагъэпэщу щыта усэ пшыхьхэм езыр и іэдакъэщіэкіхэм кышеджэрт Ахмадулинэ Аннэ, Окуджавэ Булат, Евтушенкэ Евгений, Казаковэ Риммэ сымэ ящіыгъуу. Бзылъхугъэм и сатырхэр уэрэди хъуащ. Нэхъ уэрэджыіакіуэ ціэрыіуэ дыдэхэрт зыгъэзащіэри: Кристалинская

Мае, Магомаев Муслъим, Лещенкэ Лев, Герман Аннэ, нэгъуэщіхэми. Иннэ и тхылъхэм яхуищіа фіэщыгъэхэмкіи наіуэ мэхъу абы и сатырхэм псэ зэрахилъхьар: «Кавказыр къысщхьэщыту» («Кавказ надо мною»), «Къуэмыхьэж дыгъэ» («Незаходящее солнце»), «Щіэдзапіэм хуэгъэзауэ» («Лицом к истоку»), «Зэманыр - макъ-кіэ» («Время вслух»), нэгъуэшіхэри.

Игури и псэри адэжь щіыналъэм щыіащ Иннэ. Телъыджэу къару щабэ гуэркіэ пыщіат абы и щіыуэпсым. Езыри къигъэуіэбжьыж хуэдэт Къэбэрдейм и хьэуа къабээкіэ мыбауэу зэрыпсэум, абы зэрыхуэныкъуэр и ізпкълъэпкъ псомкіи зыхищіэрт. Щіыналъэм зэрыщіэліэр усэ сатырхэм ятригуашэрэ абыкіэ зыкъригъэл хуэдэт.

уашэрэ адыктэ зыктриг бэл хуэдэт. Уэрэдым иубзыхунщ, сэ сощІэ, си пщэдейр. Абы сытришэнщ сэ гъуэгу, гумащІзу... Сызэрыпсэур сэ дауэ уэ ппэІэщІзу,

Си адэм и хэкужь, Си лъахэу Къэбэрдей?! (Зэзыдзэкlap Бицу Анатолэщ), - жеlэ.

Адэ хэкужьым хуиlэ гурыщlэр нэхъри зыхыбощlэ лэкъумым теухуа усэм укъыщеджэкlэ. Сабиигъуэм щегъэжьауэ и lум итащ лэкъум хуабэм и мэр, и lэфlыр, и къзуатыр.

Лэкъум сигу къохьэ, сихьу сабиигъуэм, Зэгуэр игъажьэрт Іэфіу ар си анэшхуэм, Мы щіы хъурейм щапщіэфіми куэд шхыныгъуэу, А псори иджы сэркіэ мыщіэщыгъуэу,

Мы си Іум итыр лэкъум хуабэм и мэрщ..., - жеІэри, а шхыныгъуэ ІэфІым хуозэш - хуозэш и анэшхуэм, и адэм, и Хэкум:

Куэд щауэ си анэшхуэм и а хьэкур блэжкъым,

Сэращи, сэ схуэгъажьэркъым лэкъум (Зэзыдзэкlар Гугъуэт Заремэщ).

Іуащхьэмахуэ и теплъэр иухуэурэ, ар тхыдэм къыхэтэджык лыхъужь гуэррэ псэи къы украуэ урегъэгупсыс:

Щызэлъы уок уэт си пащхьэ нэхум бгыр.

И лъынтхуэ Іущым лъыр щІодэІу (ЗэзыдзэкІар Къармэ Іэсиятщ), - жиІэурэ.

Лъымрэ къупщхьэмрэ я къарур фіэкіыпіэ зимыіэщ. Телъы-джэщ: Иннэ и усэхэр урысыбзэкіэ тхащ, ауэ адыгэ щэнкіэ псы-хьащ. Ахэр зэм щабэщ, зэм уардэщ, зэм къолындри, гупсысэ нэпкъхэм елъэну хьэзыр мэхъу - усыгъэр зи хьэуахэр бауэкіэщіщ.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

«Уэс шэджэнэплъхэм я псысэ» жеlэ Къармэ Ізсият, Къэшэж Иннэ теухуауэ и гупсысэхэр къыщызэщіикъуэжкіэ: «Уэс шэджэнэплъым лъапцізу сыкъыхонэри усэ Іубахъэр къыпщхьэщихыурэ, Псысэм дыщасэ лъагъуэкіэ пщіыпщіыжу ухохьэ. Мазаещ...», - жеlэ.

Иннэ и усэхэр сатыр къэс зэрызыхищіар, псати пож

Иннэ и усэхэр сатыр къэс зэрызыхищар, псалъэ къэс зэригъэвар щыболъагъу Іэсият и деж. КІуэаракъэ, зым и усыгъэ лъэмыжым мыдрейр къытеувэу къыпэплъэу, абдежым усэм и Іунэхэмрэ и щэхухэмрэ щызэІэпахам хуэдэщ. Къэшэж Иннэ щылъэм трипхъа усэ жылэхэр къыщыхэкІыкІа щІыпІэхэм Къармэ Іэсият ирикІуащ - нэгъуэщіу усэм и купщІэр къихьэсыфынтэкъым ди деж.

Къэшэж Иннэ и усэхэм ящыщу цІыхубэм нэхъыбэ дыдэрэ зэпадзыжхэр адыгэбзэкІэ Къармэ Іэсият къызэригъэпсалъэм и щапхъэ зыбжанэм девгъэплъыт...

Лъабзэ

«Сэращ - Кавказыр. Сэ сщыщыпсу уэсэпс Іумылырщ здытехар, дуней хъурейр ди щІэщыгъуэпсу нэ телъыджитІ щызэтехуар» («Сэращ - Кавказыр»);

Уей мэлыхъуэ бжьамийхэр бзэрабзэу, Уафэрысу макъамэр зи удж, А уэрэдым и дамэр схуэхъуапсэу, Бгырыс псысэурэ лъыр къысфоудж («Къэбэрдей»):

Пшынэ Іэпэр убзэурэ бзэрабзэу, Зэм зимыгъэнщІыжу укъилыпщІт... Зэми Іущэщэжырт хур хъыджэбзу -Іэсэу хэщэтыкІыу къэгумэщІт («Къафэ»);

Мис иджы, пщащэ ціыкіухэ, фи кіуэдым, Піалъэу зэ фхурабзам фылъоіэс... Си дэлъху уардэхэм я натіэц вындым Пыіэ къуацэхэр ныщхьэрагъэс

(«Къармэхьэблэ нысашэ»);

Къызэпсэлъэж, си адэ, адыгэбзэкіэ, Нэгъуэщі нэхъ мыхъуми зэ дегъэпщіыхыыж, Бгъэджэгуу псысэм и макъыбзэ шхуэіур уздыщагъафіэ лъахэм дигъэхьэж.

(«Къызэпсэлъэж, си адэ, адыгэбзэк!э». 2019 гъэр Къэшэж Иннэ и илъэсу игъэувауэ щытащ Къэбэрдей Адыгэ Хасэм. Илъэсым мы тхылъыри хуэфэщэн хэлъхьэныгъэ хуащ!ат. Ар щызэбгрок! адыгэ унагъуэхэм, абыхэм що!у Иннэ и усэбзэр! Усак!уэм дыщ!ыгъущ тхылъым и япэ напэк!уэц!хэм щегъэжьауэ. Жи!эр зыхыдощ!э, долъагъу, доп!ейтей. Усак!уэм и нит!ым дыщ!эплъэ хуэдэщ... Ат!э сыту къабзэ ахэр! Тхылъыр зэгудоп!эжри, сатырхэр дзапэусэу къытхуонэ, Иннэ и нит!ри ди нэгу зэрыщ!этщ!

ГЪУЭТ Синэ.

Си адэм и хэкужь, Си лъахэу Къэбэрдей, Уэращ сэ си гуфІэгъуэр, уэрщ си гуауэр. Дапщэщ нэзгъэзэжын слъэкІыну сэ уи дей?

Сызэрыпсэури сыппэіэщіэу дауэ?

Си напіэр зэтеслъхьам, сэ къыщіохьэж

си нэгу Си сабиигъуэр щызгъэкlуа къурш лъапэр: Къуажэшхуэм къыщхьэщытщ Щхъуантlабзэу джабэ нэкlу, Абы щохъуакlуэр куэду мэл -Щащl кlaпэ.

Плъыр сакъыу Іэщым хэтщ мэлыхъуэ щіалэ гуэр, Уэрэдкіэ йобзэрабзэ ар уэгу къащхъуэм;

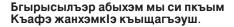
Уэрэдым сыщІодэІу -Къысхелъхьэ къару уэр, Сыкъохъурсылъэтэным хуэдэупцІащхъуэу...

Уемышу къиш уэрэд, мэлыхъуэ щіалэ ес, Си деж къэјусрэ ищіу си псэр махэ. Зэхэсхмэ сэ уи макъ, мы си гур мафіэм ес, Мычэму ар хуопабгъэ адэжь лъахэм!

Уэрэдым иубзыхунщ, сэ сощІэ, си пщэдейр. Абы сытришэнщ сэ гъуэгу, гумащІэу... Сызэрыпсэур сэ дауэ уэ ппэІэщІэу, Си адэм и хэкужь, Си лъахэу Къэбэрдей?!

Уэ, гъэмахуэр къэсам, укъысіуощіэ, Удз гъэгъахэр имыхуэу уи куэщі. Уи къурш уардэхэм тхъуащ я щхьэр хужьу, Уи щіалагъ уэ итіани мыкіуэщі.

Уи аузхэм дэмык пшынэ макъыр -Уи Іэщыхъуэхэм замыгъэзэш.

Сэ уи тафэм щоув быдэу си лъэр, Сытри сфІощІыр мыбдеж щыслъэкІын. Іуащхьэмахуэщи лІыгъэм и пщалъэр -И щыгу лъагэм абы сыдэкІынщ.

Къэбэрдей, уэ сурипхъущи - согушхуэ. Къыздалъагъуу сопсэур уи хьэл: Си псэм хэлъщ я тк!иягъыр уи къуршхэм, Я гуапагъ уипс !ущащэхэм хэлъщ.

Адыгэліым и ліыгъэр Гъунапкъэншэщ - гъэунэху. Адыгэліыр ціыхугъэрщ Зыхуэпсэур, псэуху.

Лей зыгуэрым къылъысу Илъэгъуауэ блэмыкІ. Хуейщ текІуэни хейр мысэм, Къимыгъанэ хулъэкІ:

Іуэху и куэдми піащіэгъуэу, Іэщіыб псори ищіынщ, Ныбжьэгъу нэсу бдэщіыгъуу Бий нэхъ гуащіэм Іущіэнщ...

Ткіийми хьэлкіэ, псэ гуапэщ. Ціыху зи жагъуэм щымыщ. Адыгагъэрщ и напэр, Хьэщіэр зыми пимыщі.

Ухуеблагъэм и унэ, Арщ хуэпщІауэ нэмыс. Зэтетыххэщ и Іэнэр, Дыхьи жьантІэм хуэтІыс.

Уалъагъуну къыщіыхьэм Уагъэщіэнкъым уэ зэш. Игу бысымым удыхьэм, Уищіыфынущ и къуэш.

Пшынэм щіидзэм бзэрабзэу -Япэ къафэр ууейщ. Джэгу хуамыщіу мыхабзэ Ягъэхьэщізу шууей.

Уежьэжыну уфіэфімэ, Ар тхьэмадэм еіуэкі. Абы ищіырщ унафэр, Жиіам зыри фіэмыкі.

Уи шы ІумпІэр яІыгъыу УитІысхьэнщи уанэгу, КъыпхуащІауэ куэд тыгъэу Пыпщэжынкъэ уи гъуэгу...

Адыгэліым и ліыгъэр Гъунапкъэншэщ - гъэунэху. Адыгэліыр ціыхугъэрщ Зыхуэпсэур псэуху.

Фэри къывгуроlуэ удэрбзэру ету пфlэкІуэдыныр зэрымыщІагъуэр. Уэ нэхърэ нэхъ Іэкіуэлъакіуэ щымыі у щіыи, мазэ план телъу щыгъын щад фабрикэм Іутым дежкіэ етур улахуэ псо зыдэлъ бохъшэм ещхьщ, зэгуэбдэми къэптІэпІыжми фэ къытригъаузу. Езы фабрикэми ету гуэрхэр щыбогъуэт, ауэ абыхэм гур загъэу дыпІэр ягъэтІысыркъым. Хъун хуэдэ къащыхэхуэр мащІэщ. Арат Мадинэ «ВалберисымкІэ» къригъэхьа етуущІэмкІэ зыщІигъэщІагъуэр.

Нобэ ар нэхъ жьыуэ къэкІуащ, къелъэlуа гуэрым гъуэншэдж лъапэр хущІидэну. ДакъикъипщІщ абы ихьынур. Сыт уІэбэн ущхьэхыу сом щиблым зыщІыхэбгъэкіыжынур? КъимыутІыпщыжын хуэдэу, Мадинэ иужьрей Іуданэр машинэм ирегъэдыхыжри, етур ириlуну къыщолъэт. Даlэ-тlэ и «Филипс» тхьэ ухудыр? Дыгъуэпшыхь ету тедзапІэм, шы къэжэну узэдауэ, къытрина гъущІ кхъухьыр бгъуэтмэ къащтэ. Зеплъыхь, къежыхь, къелъэlyalaмэ къегубзыгъыж - зыри къыхуэщІэжакъым. Етур бзэхаш. И ахъшэкіэ ету къищэхужыну фабрикэм хъыджэбзит къыдэпшынукъым. Мыр къысщыщІащ яже-«пхуэфащэщ, ущыделэкІэ» къыбжаІэнуращ. Ар зыщІэ Мадинэ закъригъэщІэнуи тегушхуэркъым, ибзыщІыхукІи игу хощІ. Псори къэгъэнауэ, нобэ лэжьэн хуейкъэ? Зэримыпэсу дурэш гуэрым дидзэжа, фабрикэм къыщрата етур къыдилъэфри, хъыджэбзыр зэрыдэ машинэм бгъэдэтІысхьащ, къышиудын хьэзыру.

Бжэ зэlудзауэ уи махуэр щепхьэкl лэжьапІэ пэшым уи хьэпшып зэрыщІэкІуэдыкІам дзыхь зыхуэпщІ цІыхухэм уигу ябгъэдеш, гъащіэм хузепхьэ іэфіри пхузэ ещ іэ. Етууфі ухуэныкъуэн хуэдизкІэ удэрбзэр Іэзэмэ, гъэсэныгъэ гуэр пхэлъу аракъэ, уимыхьэпшып къапштэ зэрымыхъунур пшІэуэ?! Ету уимыхъуну къыпщызыгъэхъу гупсысэкІэм дауэ зэрыхэзагъэр уи лэжьэгъур а насып дыдэм зэрыхэбгъэкІыжыр? Ету тезыдзэ псори цІыхуфІкъэ?! Дыгъу псори къызэраубыдыр Іэрыхьам хих фейдэращи, къэбдыгъуар ущылажьэ пэшым щызепхьэфынукъым, унэм пхьыми, пцІы гуэр кІэрумыщізу, уи іыхьлыхэм уаіэщіэкіынукъым, кlуэ, езыхэр уимыакъылэгъумэ.

Зыдыгъур зы гуэныхьщи, зыфІадыгъур гуэныхьищэщ, - и щхьэ хужиІэжщ Мадини, тесабырэжащ, ауэ и гъусэу щІэс и ныбжьэгъум жримыІэу хуэшэчакъым. «Зыгуэрым уфІэхьэлэлу щІиха хъунщ, умыпіащіэ», - къыжреіэ абыи. Ауэ махуитІи, махуищи, тхьэмахуи дэкІащ, етур къыкъуэкІыжакъым. Апхуэдиз зэманкіэ хьэпшып къэдыгъуа лэжьапІэм зэрыщІамыгъэлъынури гуры-Іуэгъуэкъэ? Мадинэ къэгубжьри, дыгъум и нейкІэ етуущІэ къищэхуну мурад дыгъуа? ищІащ. Ари ядыгъумэ-щэ?

Пэш къэс дэрбзэр тіурыті щіэсу апхуэдэщ Мадинэ щылажьэ фабрикэр. Зы къатым ціыху тіощі хуэдиз тесынщ, дэтхэнэм гурыщхъуэ хуэпщІын? Игу хэхъуэу здэкІуэ ІэнатІэм и ІэфІыр зэрызыхимыщІэжырт хъыджэбзым псом нэхърэ нэхъ къытехьэлъэр.

«Самирэрэ Ясминэрэ я деж щхьэ умыкlуэрэ?» - къыжреlэ махуэ гуэрым и гъусэу щІэсым. Езыми мызэ-мытІэу зэхихат а хъыджэбзитІыр хыхьэхэкІкІэ зэрыцІэрыІуэр. Ауэ нэгъуэщІхэм ятеухуа хъыбархэр гъэщІэгъуэнми, уэ къыпщыщІам уегъэІэнкун. Пщэдей защІэурэ иджыри зы тхьэмахуэ игъакІуэри, Мадинэ кІэлындорым и кІэ дыдэм хүэзэ пэшым шІэс хъыджэбзитІыр нэхъ гъунэгъуу зригъэцІыхуну ежьащ. «ФызгъэфІэжынщ, си етур къысхуэвгъуэтыж, - яжре!э. – Зыми и напэ тесхыну зызгъэхьэзыркъым. Итани. нэшІыбагък ја делафа кънзарызиллънм сызагуегъэуд, сызэlусэм си псэр хыхьэжыркъым. Сыlукlыжарэт жысlэу сыхъуащ. Алыхым а етур схэщІыну иухамэ, щІэуэ къэсщэхужынщ. Ауэ сэ езым сщІэну

Самирэрэ Ясминэрэ зи ужь ихьауэ мыхъуа Іуэху щыІэ, сытми? Дауи, Мадинэ идамэ, пэш къэс фіэлъ видеор щІагъанэу, етур къэзыщтар занщІзу ращи, «Валберисым» кІуэрейщ. ЩІэкъаубыдыфынут. Ауэ ар яфіэемыкіущ. Гупым и напэр зэ текІмэ, щІыхьыр къэхьыжыгъуейщ. Аращи, къуэгъэнапІэ защауэ, зэныбжьэгъуитыр ящэнум йогупсыс.

- Ди къатым тесхэр псори доцІыху. Зырызу я цІэхэм дригъакІуи, гурыщхъуэ

Етур ядыгъуащ

Жылагъуэ хъыбар

дзэ Ясминэ и макъ псыгъуэмкІэ. - Сыт абы къэпщІэну хэлъыр?

ЩІызодзэ-тІэ! - Самирэ я лэжьэгъуи депьн сіпмыстынат зарыт тхылъымпіз напэр и пащхьэм ирелъхьэ. - Русалинэ ету тридзэркъым, и дыпіэхэр зэрыбырыбым гу лъыптакъэ? КІуэ, пщІэншэу иратмэ, къищтэнщ, ауэ къилъыхъуэнукъым. ХэкІаш! Аринэ?

Арини етуущІэ щхьэкІэ зыпхуигъэхъеинукъым, нэм зыкъыщ и уу зыкърех.

- Миланэ ейр иужьрейуэ ягуэшахэм ящыщу щІэрыпсщ, хуейкъым.

Светэ? Ар ехъуэпсауэ щытащ Мадинэ и етум. ИтІанэ абырэ Мадинэрэщ лэжьапІэм заказ къэзыхьыр. Ар зы гурыщхъуэ!

- Регинэ абы щыгъуэ къэуватэкъым. Сарэрэ Ларэрэ тіурыті яіэщ, здахьынур ямыщІэу. ЗэкІуэцІызылъхьэхэм ету Іуэху зэрахуэххэркъыми, хэкlащ. Адэкlэ! Ларисэ? Ар апхуэдэ цІыхукъым! Оксанэ? Хьэлэлрэ делэрэ. Езым ейр къычимытарэт, ептыр пІихын дэнэ къэна? Ари - хьэуэ! Хьэзыр хъуа щыгъынхэр щІэзых, къыщІэзыхьэж... Етум иритщІэр къагурыІуарэт абыхэм! ИжьырабгъумкІэ тесхэм гурыщхъуэ зытехуэу яхэтыр Светэ и закъуэщ-тІэ.

 Иджы сэмэгурабгъумкіэ дригъакіуэ. Фатіимэ? Пщіэнукъым. Ар псоми хуейщ, ауэ къыхуэдыгъуну си фІэщ хъуркъым, - Ясминэ гупсысэурэ щхьэгъубжэмкІэ доплъ. - Къэдмыгъуэтыжмэ, сыт тщІэнур?

- Ахэр уигу къыумыгъэк!!

- Зыгуэрым пцІы тетлъхьэмэ-щэ? – Ясминэ къэнэщхъеящ.

 Дэ тІу дохъу, сэ ущызгъэуэнкъым! – Самирэ гушыІзу и пэр дрекъей. Ар Ясминэ къызэрыгурыІуар елъагъури, и шхьэр ирехьэхыж. Ауэ и ныбжьэгъур хуэгъэдыхьэшхыркъым.

 Махуэ къэс плъагъу, къыпхуэнэжа гъащ о псом узыдэлэжьэну уэ пхуэдэ цІыхум узэредыгъуэнур дауэ?! - Самирэ и пащхьэм ит шэнтым зыкъытредзэж

- Уэ къыбгурымыІуэр пщІэрэ, Минэ? – Самирэ тхылъымпІэр егъэтІылъ. – Иныкъуэхэм лэжьапІэм щІэпхыр къэбдыгъуауэ къафІэщІыркъым. Уэ Іуданэ къапщтэрэ бзыхьэхуитІ зэгуэбдэмэ, къэб-

- Хьэуэ! Сэри къызощэху Іуданэ!

НтІэ, етум сыт апхуэдэу уегупсыс щІэмыхъунур?

Етур хьэпшыпщ, Іуданэр сыт? Абы ууей-сысеишхуэ хэлъкъым. Итlанэ къэпщэхуамрэ къыпхуагуэшамрэ зы?

- Апхуэдэу уэращ егупсысыр. Мэ, уэ къеджэ адэкіэ. Мы кіэм Іушэу срикіуащи, къэзмытІэпІыжу хъунукъым.

- Хъадиджэ?

- Шынэнущ, хэгъэкІ.

Зарэ зигъэхъеиху етур имысарэт. Занщі у изотхъыкі! Псоми яіэщ ету мыбыхэм! - и щхьэр къе этыж Ясминэ.

Удэрбзэру ету лей щыІэ? ПщІы сиІарэт, сэ къэзгъуэтынт ар здэсхьын! Къеджэ уэ!

- Hтlэ, уэрагъэнщ ар къэзыщтар, къыдоплъей Ясминэ.

Сэри укъысхуэмыбэлэрыгъ! - погуфІыкі мыдрейри, и кіз къэтіэпіыж ныкъуэм хуоплъыхыж.

Зыгъуэт Любэ? Ари зымышхыжынум и бостей дыкІэщ. «Хъуами мыхъуами сынокіуэ» защіэщ къыіэщіэкіыр. Ету тридзэн сщІэркъыми, идар къэмытІэпІыжарэт. Сызэреплъу къызоцІыху. Іэрыпш Лорэ? Ар къэувагъащіэш, зыри схужыІэнукъым.

Си щхьэм тесщ. Сабийхэр зэдоджэгу, ауэ дызэкІэлъыкІуэркъым. СщІэщыгъуэщІщ, щэхуэнкІи ерыщщ, сумкэшхуэ хъужауэ.

- ФатІимэ?

- ФатІимэ и лІыр тыкуэнышхуэ гуэрым щІэтщ, псори и куэду жеІэ.

- Ищэжыну къищтамэ-щэ?

- Тхьэ, умыщІэну! НтІэ, цІыхуищым

зыхуэдмыщІхэр зэпрыдгъэтхъ, - къыхе- гурыщхъуэ яхудощІ: Светэ, Лорэ, ФатІимэ. Иджы а щым лейхэр хэт сымэ?

> ЩІытегушхуар зэхэкімэ, къэтщіагъэххэщ. Е Мадинэ къеныкъуэкъу гуэрщ, къыхурикъуж и гугъэу. Е къы-Іэрыхьэ закъуэмэ арэзыуэ, дыгъуэн и хьэлщ. Етум лъыхъуэн хуейщ.

> - Тхьэмахуэм щ Іигъу дэк Іащ, хэт апхуэдизрэ ету къэдыгъуар и лэжьап Іэ пэшым щІэзыгъэлъынур?

> Дэнэ щыпщіэр?! Си щхьэкіэ, Фатіимэ нэхъ тызолъхьэ.

- Светэ-шэ?

 Светэ, япэрауэ, щхьэхынущ. Ептмэ, пІихынщ, ауэ зыщІимыгъэщІэгъуэн насып шхьэкіэ пхуищіэнур мащіэщ. ЗанщІзу къацІыхужынущ, сыт зэрищІынур?

Фатіимэ докіуэліэж, арати.

- Ар Мадинэ и пэ къэуващ. Езым нэхърэ нэхъыщІэ псоми ефыгъуэу къысфІощІ. Зыгуэр къищтэкІи къидыгъуауэ егупсысынукъым, «лэжьапІэм къыщы Іэрыхьауэ» жи Іэнурэ, и щхьэ къигъэпцІэжынущ. Мадинэ щхьэ нэхъ хуэфащэ, езым нэхърэ?

Ейщи, хуэфащэщ.

- Фатіимэ и гупсысэкіэм утезгъэхьэу аращ. БжызоІэ, Лори ФатІими щэхуэрейщ.

Сэри сыщэхуэрейщ, хэт иджырей зэманым мыщэхуэрейр?! Махуэ псом лэжьапіэм ущіэсщ, щіэплъыпіэ уимыІ эу. Хьэзыр гуэр къэпщэхүмэ, хьэлэмэт?!

- Дэ шхынкъым дызытепсэлъыхьыр, хьэпшыпщ. Езыгъэлейр къахощ, зэи гу лъумытауэ жумы іэ. Лорэ щахуэ къудеймэ, Фатіймэ хьэрэм тіэкіури и жагъуэкъым. Етури а тІум язщ зыІэрыхьар.

- Хьэрэм тІэкІум сыт къибгъэкІыр? - Имеи къимыщтэ хуэдэу. Зигъэделэурэ зыхуейхэр къуиГуэкГыу, къуиГуэкІыу. Зэгъусэу къэбгъэсэбэп гуэрхэр, псалъэм папщіэ, Іуданэ, щіыіу, дэгъэжей хуэдэхэр нэгъуэщІым къыІихрэ езым ахэр къэщэхуныр зэи зылъимыгъэсу

- И ліыр тыкуэным щыщіэткіэ, ету дапщэ хуейми къыхуихьыфынукъэ ФатІимэ? - Ясминэ зи жэуап къилъыхъуэ упщІэр къипсэлъащ икІэм-икІэжым.

Плъэгъуа зэгуэр абы и лІыжь ціыкіур? - кіэри лэныстэри егъэтіылъ Самирэ. - УиІэр птримыхарэт, къыпхуихьын сщіэркъыми. Фатіимэ къызэрыфІэмыІуэхури уолъагъу. Машинэм къибэкъукІмэ, шэдым хэувэу къригъэтІысыкІащ зымахуэ.

- Гу лъитагъэнкъым!

- Езым ищэхэм хигъэувэфынумэ, тІэу еплъынукъым бжызоІэ.

Лорэ-щэ?

- Ар си пщэ къыдэлъхьэ.

А пщыхьэщхьэ дыдэм Самирэ лэкъум тепщэч иІыгъыу Лорэхэ я деж зыщІигъэхуащ, ипхъу цІыкІур и гъусэу. Бысым гуащэм Іэпліэ хуащі зэанэзэпхъум, зыщагъэгуфіыкі.

Мыр уэра си гугъэщ зи пхъур, - зегъэфэрыщ Самирэ. - «Лорэ ищым хуэдэ», - жиlэурэ къытохьэ, схуэмышхэу сыщешхыдэкіэ.

Лорэ шей игъэвэху, Самирэ зеплъыхь. ТепІэн-щІэлъыным хэт етум гу лъетэ. Мадинэ фІэкІуэдам и псы игъэлъэдапіэр щіыхущ. Лорэ пщэфапіэм щыІэуэлъэуэху, Самирэ ету тедзапіэм зыбгъуригъахуэри... къилъыхъуэр зэрыармырар къыгурыІуащ.

- «Шэнт 12» жыхуаlэм ещхьу, Налшык етууэ дэлъыр зэlытпщlыкlыурэ дытекІуэдэжмэ, дауэ хъуну? - мэдыхьэшх Ясминэ, Самирэ и хъыбарым едаlуэурэ. - Уэ зыгуэр къэпщІа ФатІимэ теухуауэ?

- И пэшым зыщысплъыхьынт, укъысхуэсакъмэ.

- Еуэ, иджыпсту къыщІэкІынущ ар, и Іэр итхьэщІыну. Сэ згъэгувэнщ. Нежьэжмэ, сынэпсэлъэнщ. Мис, къыщІокІ.

Ясминэ и Іупэр зэтешауэ кІэлындорым кърикіуэ Фатіимэ Іэпліэ хуищіри, и пэшым зыблригъэхащ, къигъэзэжащ, зэплъэкlащ. Пэшыбжэ Іухам зыщІи-

дзэри, бжэр иришэлІащ. ЖэрыжэкІэ, Іэрпхъуэру зеплъыхь, ауэ къилъыхъуэ етум и мэ къыщ ихьэххэркъым. КІэнфет, пхъэщхьэмыщхьэ, аргуэру шоколад плиткэ ныкъуэ, аргуэру хьэлывэ ныкъуэшх... Ясминэ и гур зэщыуащ. Шхэн Іуэху фіэкіа зезымыхуэм ету сыт зэрищІынур? Дауи дэрбзэр хъуа мыр зи мыкІуэмытагъ? Лъыхъуэн иужэгъури, бжэ иригъэжэлІар Іуихыжащ. Ясминэ щІэкІыжыну гъуэгу техьауэ, плъэри... щэкІ зэхэтхъуахэм къыкъуэщ къут кІапэм и нэ фіэнащ. Илъын хуейр шейнычт, ауэ зэримыхуэр плъагъуу, ету кlaпсэ къопlиикl. Ясминэ етур зэпиплъыхьри, къицІыхужащ Мадинэ и «Филипсыр». Сыт ищІэнур? Здэщылъам деж игъэт Іылъыжри, пэшым къыщ Іэжы-

- Зыри тщІэнукъым, етур Мадинэ хутедгъэувэжынурэ дыкъыщІэкІыжынущ.

- ЖетІэнукъэ икІи?

- Хьэуэ! Мадинэ къыгуры уэнущ ар, «зесхьэнукъым» зэрыжиlар зэхэпха-

- Сыт къыщ Іищтар, и?

- Зымахуэ жыпіара си гугъэщ. И ліым «етуипщІ хэсщыкІри дызгъэунащ, зыкІэ фІэкІа сыкъимынэу» жиІэу зигъэлІмэ, зигъэпсэуакІуэу къищтагъэнщ, абы щхьэкіэ нэхъыфіу къилъагъун и гугъэу. ИщІэххэ хъункъым ар Мадинэ и ахъшэкІэ къишэхуауэ!

- Езым ищэжыну и мурадмэ-щэ?

- Мыбы къаугъэ къикІынущ.

- Сыт щхьэкІэ?

- Хэт къыщІагъэщу зыфІэфІыр?

- КІэщІидзэжыным тедгъэгушхуэфамэ, лъэщт.

- Дапхуэдэу?

- Дегъэгупсыс!

ЕтІуанэ махуэм дэрбзэрхэр пщэдджыжьым щызэблэж кІэлындорым Ясминэ тхылъ гуэр иІыгъыу къытеуващ. Абы итыр гукІэ зэрызригъащІэр плъагъуу, хъыджэбзым и щхьэр тхылъым хурихьэхым къыдэплъеижурэ цІыху зекІуапІэм тетт.

«Пэжращи, фи япэ псэуахэр зытекіуэдэжар аращ: дыгъуар зыхузэфіэкі гуэрмэ, и гугъу ящІыртэкъым, ауэ къарууншэмэ, хуэфащэ тезыр тралъхьэрт. Алыхьым и цІэкІэ соІуэ, къэзыдыгъуар Мухьэмэд ипхъу Фатіимэу къыщіэкіами, Іэмал имыІэу и Іэр пезгъэупщІынтэмэ!»

Ясминэ зэджэр зэ жиіэкіэ зэфіэкіыртэкъым, ирикlуэм-кърикlуэжу, «Мухьэмэд ипхъу Фатіимэ» ціэм зэрынэсу, и макъым зригъэІэту кІэлындорым тетт, и лэжьэгъу гуэр къыхуэзэмэ, гукІэ зригъащІэр зищІысыр къыгуригъаІуэу. Ауэрэ ФатІими къосри, Ясминэ «Самирэ зэран хуэмыхъун папщІэ» кІэлындорым къызэрытеувар абыи жре!э.

- Узэджэр сыт, ІэлъэщІышхуэ ухъужауэ? – щІоупщІэ ФатІимэ, бжэм бгъэдыхьауэ и ІункІыбзэр къыздрихым.

- ХьэдисзызогъащІэ, - къыфІэмыІуэхуфэ зытрегъауэ Ясминэ.

Тхьэ, ухущІохьэмэ уэ!

- Машинэ къэсхьмэ, укъызэхъуэпсэжынщ! - зигъэгуса зещі, ауэ жыжьэ ІумыкІуэту, ищІэм пещэ хъыджэбзым.

Машинэ къызатынумэ, сэри сыныхыхьэнущ, - ФатІимэ и лэжьапІэ пэшым щІэмыхьэу къегъэзэжри, Ясминэ и тхылъым итым йоплъ.

- Мы гъэм укъыкІэрыхуащ! Мэ, сыщыуэмэ къызжеІи, сысейм уизгъэсынщ! – иджы теужа хуэдэщ Ясмини, и тхылъыр ФатІимэ ІэщІелъхьэ. Езым аргуэрыжьти и хьэдисыр гукІэ къебж. «Дыгъуар Мухьэмэд ипхъу ФатІимэу къыщІэкІами» псалъэхэм зэрынэсу, и нитІыр щІрегъэлъафэ. ФатІими жыІэщІэ хъужауэ тхылъ зэгуэхам итым йоплъ, Ясминэ худоплъеиж. Зызэман хъыджэбзым «сешащ, упсэу» жеlэри, и тхылъыр иІыгъыу лэжьэгъум бгъэдо-

КъыкІэлъыкІуэ махуэм фабрикэм хъыбару дэлъар ету кІуэдар къызэрагъуэтыжарт. «Си лэжьэгъухэр лейуэ згъэгузэващи, гъэфІэж Іэнэ сымыгъэуву хъунукъым», - жиlэри, зи етур зы-Іэрыхьэжа Мадинэ пщэфlэнкlэ зыщысхьыжакъым.

- ФызгъэпІейтеящ, къысхуэвгъэгъу, – жиІэрт Самирэрэ Ясминэрэ ягъэІуща хъыджэбзым. - Сэ езым здэсхьар сымыщІэжу арат.

ЧЭРИМ Марианнэ.

● Щыхушхуэхэм я гупсысэхэр

ГъащІэращ уасэ зиІэр

Пщэдейрей махуэр къэмыунэхуауэ ар зэрыбгъэкІуэну щІыкІэр умыубзыху. Зыми ищ эркъым абы къыздихьыну Іуэхугъуэхэр.

Зыщумыгъэгъупщэ: гъащІэращ уасэ зиІэр!

Жыжьаплъэм и гур сытым дежи пlейтейщ. Апхуэдэ къэмыхъун щхьэкlэ нэхъ пасэу упежьэу умынэщхъей, апхуэдэ дыдэуи иджыри къомыхъулІам уримыгуфіэ.

Пэжыр пасэми гувами дунейм къытехьэжынурэ, пцІым и лъэр щІиудынущ.

Гуапагъэмрэ пэжыгъэмрэ зи Іэпэгъурщ псы Іуфэм гугъуехьыншэу есылІэфыр.

Хъы зэlузыщэр езыр абы еубыд; мащэ къэзытlыр езыр йохуэж; сэ зылъым езыр еукІыж.

Іейр фІы пщІыжыну ухэмытмэ, бэгъуэнущ.

НэгъуэщІым и псалъэ ущІэдэІуну сэбэпщ.

• ГушыІэхэр

Деджэрэ хьэмэрэ...

Студент гупыр пщэдджыжьым къэушащ:

ЕкІуэкІыу: 3. Пасэрей адыгэ

пщышхуэ ... нэху. 5. Іэпхъуам-

бапщэм и гъумагъым хуэдиз

хуэныкъуэкъым.

къагъэсэбэп.

- Зэманыр нэсащ еджапіэм дывгъакіуэ, жеіэ япэ курсым щіэс щІалэм.
- Хьэуэ, тІэкІу дывгъэжей нэхъыфІщ, жи етІуанэ курсым щеджэм.
- Нобэ дымыкіуэмэ нэхъыфіу піэрэ, къыхелъхьэ ещанэ курсым
- Нобэ ди нэгу зедгъэужьынщ, жи епліанэ курсым щіэсым. Апхуэдэу зэрызэдауэр етхуанэ курсым щІэсым зэхиха нэужь, сту-
- КІэпІейкІэ дыдодзейри, бгъэр къыдэгъэзеяуэ техуэмэ, нобэ еджапІэ дыкІуэркъым, адрей лъэныкъуэр къыдэгъэзеямэ - ди нэгу зыдогъэужь, бгъукіэ увмэ - дыжеинущ, къемыхуэхыжу хьэуам къыхэнэмэ - еджапіэ дыкіуэнущ.

Шхыныгъуэхэр

EN ANHI TICANIS

Гу гъэжьа-гъэбэкхъа, шыпс щІэту

Былым укlам и гур зэгуагъэжри псы щІыІэкІэ ятхьэщІ, грамм 15 - 20 хъу тыкъыр ціыкіуурэ яупщіатэ, шыуаным иралъхьэ, шіигъанэў псы щІыІэ щІакІэ, шыгъу хадзэри мафІэр мыин дыдэу, шыуаныщхьэр тепІауэ зы сыхьэтрэ ныкъуэкlэ ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыурэ. Абы и ужькlэ лэпсыр щlагъэж, гу ныкъуэвэм тхъу халъхьэ, зэlащlэурэ тхъуэплъ дахэ хъуху ягъажьэ. Итlанэ бжын упщІэта халъхьэри, дакъикъи 2 - 3-кІэ ягъажьэ, лэпс къыщ агъэжам щыщ щ ак і зэіащІэри зэ къытрагъэкъуалъэ. ИужькІэ лэпс упщІыІуакІэ гуэдз хьэжыгъэ гъэжьа зэхащІэ, ар гу гъэжьам зэlащlэурэ хакlэ, шыбжий сыр хьэжа хадзэ, шыуанышхьэр трапіэри, шыпсыр хьэзыр хъуху, дакъикъэ 30 - 40-кІэ, ягъэбэкхъ. Хьэзыр хъуным дакъикъэ зы-тly фіэкі имыіэжу щэкіэ е тхъукіэ гъэлыбжьа бжьыныху халъхьэ. Пщтыру яшх, пастэ е щІакхъуэ и гъусэу.

Халъхьэхэр (зы цІыху Іыхьэ): гум щыщ лыуэ - грамм 250, гуэдз хьэжыгъэу - грамми 10, бжьыныщхьэ укъэбзауэ - грамм 30, тхъууэ - грамм 30, бжьыныху укъэбзауэ - грамми 10, шыгъуу, шыбжийуэ, лэпсу - узыхуейм хуэдиз.

Джэдыкіэжьапхъэ, шатэпскіэ щіауэ

Дзэху тепщэчым джэдыкІэр иракъутэри, тхъурымбэ къищіыху яудэ. Абы халъхьэ щимэ ціыкіуу-рэ упщіэта шыбжий плъыжь Іэфі, шыгъу, шыбжий сыр хьэжа, шатэпс, гуэдз хьэжыгъэ хэудауэ. Ар псори хуэмурэ зэlащіэри, тхъу къэплъа зэрыт тебэм иракіэ. Тебащхьэр трапіэжри, лъэныкъуитіымкіи тхъуэплъ дахэ хъуху ягъажьэ. Іэнэм щытрагъэувэнум и деж Іыхьэ-Іыхьэурэ зэпаупщІ. Яшх пщтыру, піастэ, щіакхъуэ, лэкъум и гъусэу.

Халъхьэхэр (цІыхуищ Іыхьэ): джэдыкІэу - 6, шыбжий плъыжь ІэфІу - 1, гуэдз хьэжыгэ 20, тхъууэ - грамм 30, шатэпсу - грамм 200,

шыгъуу, шыбжий сыру - узыхуейм хуэдиз. **Къубатий Борис**.

• Интернетым дыкъыщоджэ

Зэныбжьэгъуищ

Мэзым щІэс дыгъужь хъушэм я нэхъыщхьэр жьы хъуати, и иригъэувэнІауэ мурад ищІащ. Нэхъ дыгъужь лъэщу къилъытэм бгъэдыхьэри жри-

- Сэ жьы сыхъуащи, дяпэкІэ дыгъужьхэр уи нэІэ щІызогъэувэ. Нэхъ лъэщу къытхэтхэр здэши, хъушэм ярикъун шхын къэвугъуей.

Пашэ ящІам дыгъужьих зыщІигъури ежьащ. Махуэ псом къэтахэщ. Жэщ хъуауэ къекІуэлІэжащ дыгъужьиблыр. къат зиІэ зыри яхэттэкъым, хъушэм ярикъун шхыни кърахьэлІат.

- Иджы къызжеІэж мы къомыр дауэ къэфщэкІуами, жиlащ жьы хъуа дыгъужьым.

- Псори тыншу къыдэхъулІащ, - къитащ жэуап пашэм, - мэзым дыщІэтурэ къэтлъэгъуащ щакіуэ къйкіыж ліипщі. Абыхэм датеуэри зэхэтфыщіащ, къащэкіуар дэ къэтщтащ, - жиіащ дыгъужьым.

 Хъарзынэщ. Пщэдеи фыщэкіуэнущ,- жиіащ нэхъыжьым.

Аргуэру гъуэгу теуващ дыгъужьиблыр. ЕтІуанэ пщэд-джыжьым и псэр къихьыжащ зы дыгъужь закъуэм - хъушэм я пашэм. Абы лъыр къыпыжырт, зэфІэтыжыфыртэкъым, и фэм икlат.

Хъушэр къэхъуам щІэупщІащ. Мэзым дыщІэтурэ щакІуищым дајууащ. Къащэкјуар къатетхыну дащебгъэрыкІуэм, дапэлъэщакъым. Езыхэр куэдкІэ нэхъ лъэщу къыщІэкІащ. Гъусэу здесшэжьауэ хъуар зэтраукІащ. Сэ ерагъыу си псэр къэсхьэсыжауэ аращ.

- Ар дауэ ?! - игъэщ эгъуащ жьы хъуа дыгъужьым. Зымахуэ фэ щакіуипщіым тыншу фатекІуащ, нобэ щыр фхухэмыгъэщ ауэ ара?

Пэжщ. Ауэ япэм дызрихьэлІахэр щакІуипщІ зэгъусэу арат. Нобэрейхэр зэныбжьэгъуищ хъурт.

> ЗэзыдзэкІар КЪЭБАРТ Мирэщ.

● Фэ фщІэрэ?

Псом нэхърэ

Ноблела (Noblella pygmaea) хьэндыркъуакъуэхэм я нэхъ цІыкІу дыдэщ. Абы и кІыхьагъыр миллиметри 10 - 13 хъууэ аращ.

Терафозэ Блондэ бэджыр Гиннессым и тхылъым иратхащ, дуней псом нэхъ ин дыдэу къыщалъытэри. Абы «птицеедголиафкІэ» йоджэ. Бразилием и ищхъэрэ лъэныкъуэмкІэ, Венесуэлэм, Суринамэ, Франджы Гвианэ, Гайанэ щыІэ тропик мэзхэм щопсэу.

Willkom япон операторым телефон нэхъ цІыкІу дыдэр къыдигъэкlащ. Phone Strap 2 WX06A телефоным грамм 32-рэ и хьэлъагъыу аращ, и инагъыр миллиметр 32х70х10,7 мэхъу.

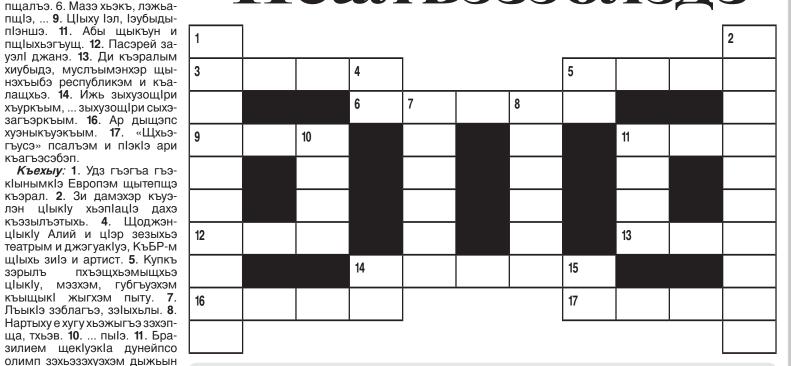
Малай мыщэр дуней псом щынэхъ цІыкІу дыдэщ. Балигъ хъуа мыщэм и хьэлъагъыр килограмм 65-рэ хъууэ аращ, езым и лъагагъыр метр 1,5-м фІэкІыркъым. И инагъым емылъытауэ лъэщщ, икІи нэхъ губжьыгъуафІзу къалъытэ.

Хорват къалэ Хум къалэ псоми я нэхъ цІыкІущ. Абы цІыху 17 щыпсэууэ аращ икІи Гиннессым и тхылъым иратхащ.

Джэду нэхъ ин дыдэм, Гиннессым и тхылъым иратхам, зэреджэр Геркулесш. И хьэлъагъыр - килограмм 410-рэ, и кІыхьагъыр - метри 3,6-рэ, и лъагагъыр сантиметри 186-рэ мэхъу. Абы махуэ къэс кхъуэл килограмм 45-рэ ешх.

Торт нэхъ ин дыдэр америкэ къалэ Лас-Вегас 2005 гъэм накъыгъэм и 15-м щащІауэ щытащ. Ар тонн 59-рэ хъурт. Тортыр ягъэхьэзыращ пщафІэ 600-м.

Псалъэзэблэдз

Мазаем и 3-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкІыу: 3. Унэ. 4. Пщы. 7. Хуэдэу. 10. Убла. 11. ЗащІэ. 12. Бэ. 13. КІэ. 14. Махуэ. 17. Сипхъу. 19. УІэгъэ. **22**. Бын. **23**. Шхум

Къехыу: 1. Іззэ. 2. УпщІэ. 5. ЩІыб. 6. НэщІ. 7. Хуабэ. 8. Дэ. 9. Узэсэ. 15. Адэ. 16. Жьэ. 18. Псы. 20. Іэнэ.

щіыхь зиіэ и артист. 5. Купкъ пхъэшхьэмышхьэ зэрылъ цІыкІу, мэзхэм, губгъуэхэм къыщыкі жыгхэм пыту. 7. ЛъыкІэ зэблагъэ, зэІыхьлы. 8. Нартыху е хугу хьэжыгъэ зэхэпща, тхьэв. 10. ... пы!э. 11. Бразилием щекІуэкІа дунейпсо

олимп зэхьэзэхуэхэм дыжьын медаль къыщызыхьа адыгэ щІалэ. 14. Хьэкъущыкъум щыщ. 15. Щэнхабзэм и унэм щІалэгъуалэ ... щІыхьащ.

Зэхэзылъхьар МЫЗ Ахьмэдщ.

• Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Зэманым и псыежэхым

КъБР-р илъэсищэ зэзырикъум и ціэр зезыхьэ паркым деж щыіз павильоным къыщыззіуахащ дизайнер, дэрбзэр ціэрыіуэ Сэралъп Мадинэ и гъэлъэгъуэныгъэ. «Зэманым и псыежэхым» зыфіища Іуэхум хохьэ сурэтхэмрэ адыгэ фащэм и дыкіз щхьэхуэхэр къыщыгъэсэбэпауэ 2020 - 2022 гъэхэм яда щыгъынхэмрэ. А лэжьыгъэхэр къэгъэщіыным Мадинэ тезыгъэгушхуар XIX ліэщіыгъуэм и етіуанэ іыхьэ - XX ліэщіыгъуэхэм ехьэліа дэфтэр сурэтхэрщ. Дызэсэжауэ махуэ къэс тщыгъ фэилъхьэгъуэхэр дызэрыт зэманым елъытауэ къызэкіуэціыхынырщ, джынырщ, и мыхьэнэм, и зехьэкіэм иджыри зэ егупсысынырщ Мадинэ къалэн зыщищіыжыр.

ПЭШЫМ узэрыщіыхьэу Мадинэ и хъэті гъэщіэгъуэным гу лъыботэ: и кум ит стІолышхуэр «псыежэхщ», езым и мывэхэри, и псыхьэлъахуэхэри, зэманым жьы дэхъуа хьэпшыпхэри (псалъэм и хьэтыркіэ, пхъэ вакъэхэр, пхъэ фалъэхэр, нэгъуэщІхэри) ихьу еукІуриехыу. КъыбгурыІуэ зэрыхъунумкІэ, гъэлъэгъуэныгъэр дыкъэзыухъуреихь, къинэ-мыщlауэ, псынщlэу зызыхъуэж дунейми уезыгъэгупсысщ, абы лъэпкъым и шыфэлІыфэ щыпхъумэнуи япэм хуэдэу укъыщызэтенэнуи гугъущ. АтІэми, цІыхухъу фащэр щымащІэ дыдэщ гъэлъэгъуэныгъэм, махуэ къэс зызыхъуэж бзылъхугъэ фащэм, къежьэм декіуу зызыгъафіэ ціыхубзым ибгъукІэ унагъуэр сыткІи зыхуей хуэзыгъазэ цІыхухъум къызэрыщемэщІэкІыр vвыпІэ нэрылъагъу пщищІми ярейуэ. Адыгэ фащэ зыщыгъ цІыхухъур зэманым и псыежэхым, блэкlам хэна хуэдэщ, ІуэрыІуатэ палъэщ. ЦІыхубзыр псым ещхьщ, зэманым и жьэгъум къеныкъуэкъуу, абы зыдагъэшу апхуэдэщ.

Адэ-мыдэкіэ кіапсэкіэ щыпыщіауэ фіэлъ сурэт хужь-фіыціафэхэм дызэса сурэт техыкіэм дыкъыбгъэдаш. Сурэттех ныбжыщіэхэм я іэмэпсымэм къиубыдар

фащэм и теплъэр зэрыщытукъым, атіэ ахэр зыщыгъ ціыхухэм зэрызагъэхъейр сурэтым къызэрищарщ, фащэм и іыхьэ щхьэхуэщ, бостей щіихурыхукіырщ. Тхылъымпіэм къытещ бзылъхугъзхэм я нэгум уигу къагъэкі блэкіа зэманымрэ а лъэхъэнэм псэуа ціыхубзхэмрэ, абы щыгъуэми зэманым ижь къазэрыщіихур наіуэ пщащі. Сурэтыр зытраха хъыджэбэхэр, я фащэ дахэр щахыжынурэ, я гъащіэм хыхьэжынущ, пхъум, шыпхъум, анэм я къалэн ягъэзащізу...

Зэіущіэр къызэіуихащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щэнхабзэмкіэ и министрым и къуэдзэ Ащхъуэт Ритэ.

- Псоми фи нэгу щІэкІ щыгъыныгъуэхэм, хьэпшыпхэм блэкІа, иджырей, къэкІуэну зэманхэр зэрызэпыщІар къыуагъащІэ, жиІащ Ритэ. – ФІыщІэ яхуэфащэщ илъэс куэд хъуауэ зи ІздакъэщІэкІ купщІафІэхэмкІэ дызыгъэгушхуэ Мадинэрэ пэжкІэ къыкъуэт гупымрэ. Абы и закъуэу, зэрыгурыІуэгъуэщи, лъэкІынур куэдкІэ нэхъ мащІэт. Ди нэхъыжьхэм къагъэщІащ ди хабзэ, ди лъэпкъ къулеигъэ къэзыгъэлъагъуэ хьэпшыпхэр, ахэр ехъумэ, ирегъэфІакІуэ Мадини, адэкІи Тхьэм хушІигъэхьэ!

КъыкІэлъыкІуэу къэпсэлъапІэр хуит зыхуащІа усакІуэ Къаныкъуэ Заринэ гупсэхуу тепсэлъыхьащ фІыуэ зыхищІыкІ Іуэхухэм, Мадинэ и гъэлъэгъуэныгъэу щІыпІэ куэдым щекІуэкІахэм, ипхъухэм яіэ зэфіэкіым, фащэхэм я дыкіэ хъуахэм, абыхэм дэрбзэрым ящІилъхьа гупсысэм, нэгъуэщІ куэдми. А гупсысэр адэкІи яшэщІу псэльащ сурэттех Що-джэн Жаннэ, балетмейстер, КъБР-м и цІыхубэ артист Думэныщ Ізулэдин, сурэтыщі Тхьэзэплъыж Руслан сымэ. Псоми жаІэн я куэдт, ялъагъур зэрагъэщІагъуэм я псалъэр фагъуэ яфІыщІэхъукІми пцІы хэльтэкъым, гъэлъэгъуэныгъэр псалъэ зэрыхуэмыныкъуэр зэрыхьэкъым хуэдэу.

Езы Сэралъп Мадинэ зэlущlэм зыкърезыгъэхьэлlахэм фlыщlэ яхуищlащ, бостейхэм, фащэхэм, хьэпшыпхэм мащlэу я гугъу ищlри нэхъ куууэ сурэтхэм къытеувыlащ. Ар икlи гурыlуэгъуэщ: Мадинэ и гукъэкl псори къызэрыбджыкlыр дэтхэнэ зы щlыlунэри къызэрыщу цlыхухэм япэгъунэгъу сурэтырщ.

Пэшым щегъзувэкlащ щэкl зэмылізужьыгъуэхэм къыхэщіыкlа бостейхэр, ахэр зэрыгъэдэха хьэпшыпу бгъзіулъхэр, гупэіулъхэр, дыщэидэхэр, апхуэдэуи гулмэдэн, пхъэ вакъэ, дыжьын бгырыпх, къэптал, щіыіутелъ, іэщхьэ тхьэмпэ, щхьэрыхъуэн (бащльыкъ), цей хуэдэхэр. Абыхэм зы іыхьэ ціыкіуи къанэркъым гульытэ щхьэхуэ къимылэжьу, нэмыщіысауэ, нэри пэри ихьу мытеплъафізу.

Зы пліанэпэ яубыд Мадинэ ипхъу Сэралъп Линэ (Бизнесымрэ дизайнымкіэ институту Москва дэтым модэмкіэ и факультетым и студенткэщ) и іэдакъэщіэкі теплъищым: ціыхухъум, ціыхубзым, ажэгъафэ лъэпкъ джэгуакіуэм я образхэм. Урысей этнографие музейм щіэлъ адыгэ фащэхэр иджкіэрэ, Линэ ар лъабжьэ зыхуищіа и іэдакъэщіэкіхэр дунейм къытехьащ 2022 гъэм, ахэр Front Fashion интернет-тыкуэным иригъэкіуэкіа Іуэхум нэхъыфіу къыщалъытащ.

Сэралъп Мадинэ и гъэлъэгъуэныгъэхэр щекlуэкlащ Урысей Этнографие музейм, Штиглиц А. Л. и цlэр зезыхъэ къэрал художественно-промышленнэ академием прикладной гъуазджэмкlэ и музейм, Къуэкlыпlэм и къэрал музейм Кавказ Ищхъэрэм щиlэ и къудамэм, Тугановым и цlэр зезыхъэ музейм (Владикавказ), нэгъуэщlхэми. Апхуэдэуи Мадинэ и Іэрыкlхэр утыку къыщрихьащ Рим, Истамбыл, Амман къалэшхуэхэм, и адыгэ фэилъхьэгъуэхэр уней гъэтlылъыгъэхэм хэлъу щахъумэ Инджылызым, США-м, Германием, Израилым, адыгэ щыпсэу нэгъуэщl къэрал куэдми.

ИСТЭПАН Залинэ. *Сурэтхэр* **Къарей Элинэ** *трихащ.*

Мэхъэчкъалэ и «Динамо»-м Биджиевыр макіуэ

Гъэ джэгугъуэщІэм жыджэру зыхуэзыгъэхьыр «Спартак-Налшыкыр» тренерыншэу къэнащ мы махуэхэм. Иужьрей илъэситІым командэм дэлэжьа Биджиев Хьэсэнбий Дагъыстэным и Мэхъэчкъалэ «Динамо»-м ирагъэблэгъащ. Дауи, мазэ-мазитІ ипэкІэ апхуэдэ хъыбар ди футболеплъхэм къа Іэрыхьауэ щытамэ, щыгуфіыкіынкій хъунут, нэгъабэ дызыхэта дивизионым щыди а ехъуліэныгъэхэм тещІыхьауэ. Ауэ, иджыпсту, чемпионатым щ идзэжыным махуэ бжыгъэ фіэкіа къэмынэжауэ, нэхъыхигъэгупсысыхьынущ: арыншами, зи Іуэхур мыщіа-

гъуэ ди «Спартак»-р адэкіэ дауэ хъуну, жаіэу.

ЗЭРЫТЩІЭЩИ, командэр щытекІуэм деж фІыщІэри щІыхьри псоми я зэхуэдэщ, ауэ Іуэхур дэмыкІ зэрыхъуу псом япэ лей къызытехьэри, мыхьыр зрагъэхьри тренерым и закъуэщ. Ауэ Биджиевым и зэфІэкІымрэ и Іззагъымрэ къамылъытэу ауэ сытми, зэрыжаІзу, къыгуалъэфу я деж яшакъым ар дагъыстэнхэм. Уеблэмэ, УФ-м футболымкІэ и Япэ лигэм бжьыпэр щызыІыгъ, мы гъэми Премьер-лигэм хыхьэну щІэхъуэпс, абы щхьэкІи сыти зыщІзну хьэзыр Мэхъэчкъалэ и «Динамо»-м и тренер нэхъыщхьэм и къулыкъур дзыхь къыпхуащІыным пылъ жэуаплыныгъэр псоми къыдгурыІуэу къысщохъу.

Дызэрыщыгъуазэмкіэ, ахэр тренер куэдым яхэплъащ, ауэ, къыхэдгъэщынщи, хамэ къэралхэм щыщхэм ядэлэжьэн Іуэхур занщіэу ирагъэкіуэтэкіащ, икіи къытеувыіащ СССР-м и чемпионатым щыджэгуауэ, футболым фіыуэ хэзыщіыкі ціыху къыхахыным. Абыхэм хуэкіуэу къыщіэкіащ ди лъахэгъу щіалэр.

Биджиевыр я командэм щрагъэблагъэм теухуауэ иджыблагъэ журналистхэм епсэлъащ Мэхъэчкъалэ и «Динамо»-м и президент Гаджиев Гаджи:

«Дыщогугъ и лэжьыгъэм ар пэлъэщыну. Апхуэдэ гугъэхэми лъабжьэ яlэщ – ар Мэзкуу и «Локомотив»-м, «Анжи»-м зэрыщыlарщ, и лэжьыгъэм и пlалъэ фlыуэ зэрищlэрщ. Дауэ мыхъуми, а лъэхъэнэхэм а командэхэм хэтахэр топджэгу цlэрыlуэ защlэщ. Иужьрей илъэсхэм Биджиевыр Налшык щылэжьащ, арщхьэкlэ абы куэд щыпхуэщlэн, щыпхузэфlэкlын хуэдэу lэмал иlакъым, ауэ езым и зэфlэкlыр сыт щыгъуи наlуэу щытащ. Шыlэныгъэ зыхэлъ, зи акъылыр зэрыубыда цlыху зэтетщ ар. Абы и хьэлымрэ и дуней тетыкlэмрэ, сэ сызэреплъымкlэ, Бердыев Курбан ейм тохуэ. Пэжщ, футболым щахузэфlэкlамкlэ адрейр къытокlуэ, ауэ дэри ди командэр иджыри зыщlыпlи нэсакъым».

Дагъыстэным и командэм и генеральнэ директор Газизов Щамили жеlэ бжьыхьэ кlуам клубым зригъэгъуэта ехъулlэныгъэхэм Биджиевым зэрыпищэфынум шэч къызэрытримыхьэр, командэм адэкlэ зэрызиужьынум ехьэлlауэ яlэ гупсысэхэри зэрызэтехуэр.

«Абы футболым фіыуэ хещіыкі, езыри джэгуащ, командэ зыбжанэм я тренер нэхъыщхьэхэм я дэіэпыкъуэгъуу, иужькіэ езыри тренер нэхъыщхьэу клуб зыбжанэм щылэжьащ, зэрыжаізуи, и иужьрей псалъэр а спорт лізужьыгъуэм иджыри щыжиіакъым», къыхигъэщащ Газизовым.

Фигу къэдгъэкІыжынщи, 2021 гъэм «Спартак-Налшыкым» къэкІуэн ипэ къихуэу Биджиевыр ядэлэжьащ Курск къалэм и «Авангард», Волгоград и «Ротор» командэхэм икІи зэфІэкІ хъарзынэхэр зэриІэр абыхэм къыщигъэлъэгъуащ.

зэриІэр абыхэм къыщигъэлъэгъуащ. Урысейм и командэ къыхэхам, Мэзкуу къалэм и «Локомотив»-м илъэс зэхуэмыдэхэм щыджэгуа топджэгу цІэрыІуэхэу Пименов Русланрэ Булыкин Дмитрийрэ зэдыжаІащ Биджиев Хьэсэнбий и лэжьыгъэм зэрыпэлъэщынур, абы щхьэкІэ зыхуэныкъуэ зэфІэкІи Іззагъи зэрыбгъэдэлъыр икІи Премьер-лигэм щымыкІуэдын щхьэусыгъуэ зэрыщымыІэр.

Мэхъэчкъалэ и «Динамо»-м, зэрыжыт ащи, иджы псту УФ-м футболымк э и Япэ лигэм бжьы пэр щи ыгъщ, очко 37-рэ и э у. Абы къык элъык у э «Химки» командэр зы очкок но къык но за устанар тольятти и «Акрон»-рш.

Щымахуэ зыгъэпсэхугъуэм, чемпионатыр щызэпагъэуам, Дагъыстэным и командэм и тренер нэхъыщхьэу абы щыгъуэ щыта Бердыев Курбан мазаем и 1-м и къулыкъум текlащ езым и фlэфыныгъэкlэ, ауэ Іуэхум щхьэусыгъуэ хуэхъуар щхьэтечу нобэкlэ жаlакъым.

Мыдэкіэ, Биджиев Хьэсэнбий командэм хэкіыжын ипэ къихуэу ди футболеплъэхэм псалъэ гуапэкіэ захуигъэзащ, зым щхьэкіи къамыгъанэу къазэрыдэщіам папщіэ фіыщіэ яхуищіащ икіи жиіащ ахэр ягъэгуфіэн, я дэрэжэгъуэр къаіэтын щхьэкіэ командэм лъэкі къызэримыгъэнар, ауэ зэрыхуейм хуэдэу іуэхур сыт щыгъуи зэрымыхъуар.

Дэри дехъуэхъунщ ди лъахэгъу щалэм и мурадхэр къехъулюну, Дагъыстэным къыщыхуагъэува къалэнхэр екlyy щигъэзащюу, абыхэм я «Динамо»-р Премьер-лигэм къахишэну, адэкlи и ющагъэм гузэгъэгъуэ къриту футболым илъэс куэдкю хуэлэжьэну.

Мыдрейуэ, «Спартак-Налшыкым» дежкіэ къэдгъэзэжынщи, иджыпсту Іэмалу щыіэр зыщ - ар зэман кіэщіым къриубыдэу тренер нэхъыщхьэ къэгъуэтауэ адэкіэ лэжьыгъэм пыщэжынырщ, гъэм и кіэми зыхэт гупым екіуу къыхэкіауэ, ищхьэкіэ дэкіуэтечнырщ. Дыщыгугъынщ апхуэдэу хъуну.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

ДИ ХЭЩІАПІЭР 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и ціэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщіанэ къатхэр.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.